

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOO

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Brenda Bergmann

**EBATÕENÄOLISELT LAEKUVATE NÕUETE KAJASTAMINE
EESTI FINANTSARUANDLUSE STANDARDIT KASUTAVATES
ETTEVÕTETES**

Lõputöö

Õppekava MAJANDUSARVESTUS JA ETTEVÕTLUSE JUHTIMINE,

peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Tallinn 2020

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 9216 sõna sissejuhatusesest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Brenda Bergmann:.....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 166125BDMR

Üliõpilase e-posti aadress: bergmann.brenda@hotmail.com

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS.....	5
1. DEBITOORSE VÕLGNEVUSE OLEMUS NING EBATÕENÄOLISELT LAEKUVATE NÕUETE HINDAMINE JA KAJASTAMINE	7
1.1. Debitoorse võlgnevuse olemus.....	7
1.2. Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamise ja kajastamise võimalused.....	12
1.3. Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile	18
2. EBATÕENÄOLISELT LAEKUVATE NÕUETE KAJASTAMINE EESTI ETTEVÕTETES	23
2.1. Uuringu meetodika ja valimi tutvustus	23
2.2. Uuringu tulemused	30
2.3. Järeldused ja ettepanekud.....	38
KOKKUVÕTE.....	41
SUMMARY	43
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU.....	45
LISAD	47

LÜHIKOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärk on välja selgitada, kas Eesti finantsaruandluse standardi alusel arvestust pidavad ettevõtted hindavad ja kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid vastavalt standardile.

Töös on püstitatud kolm uurimisküsimust:

1. Kuidas hinnatakse ja kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid?
2. Kuidas hinnata ja kajastada vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid?
3. Kuidas kajastavad Eesti finantsaruandluse standardit kasutavad ettevõtted ebatõenäoliselt laekuvaid arveid ning kas see on nimetatud standardiga vastavuses?

Esimesele uurimisküsimusele leitakse vastus analüüsidest erinevaid erialaseid allikaid, milleks on õpikud, teaduslikud artiklid ning muu erialane kirjandus. Teisele uurimisküsimusele leitakse vastus analüüsidest Raamatupidamise Toimkonna juhendit 3.

Kolmandat uurimisküsimust uuritakse raamatupidajate seas läbi viidud küsitlusega, mille eesmärk on välja selgitada, kuidas kajastavad Eesti finantsaruandluse standardit kasutavate ettevõtete raamatupidajad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid. Selgus, et paljud raamatupidajad ei kajasta ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid ja need kes kajastavad, ei tee seda sageli vastavuses Raamatupidamise Toimkonna juhendiga.

Võtmesõnad: ebatõenäoliselt laekuvad nõuded, lootusetud nõuded, Raamatupidamise Toimkonna juhend

SISSEJUHATUS

Kasumit teenivate ettevõtete peamiseks eesmärgiks on müügitulu teenimine, selleks müüakse tooteid, kaupa või osutatakse teenuseid. Kõikides ettevõtetes ei toimu tasumine nende eest koheselt. Müügi mahu ja kasumi suurendamiseks antakse kliendile tasumiseks aega. Võimalus arveid hiljem tasuda tingib müüjale lisaks riski, et osad arved jäävad laekumata.

Sageli ei ole ettevõtjad enda jaoks kehtestanud nõuete hindamiseks konkreetseid põhimõtteid või neid lihtsalt ei järgita ning ollakse liialt optimistlikud ja loodetakse, et arved laekuvad. Teema on aktuaalne, kuna laekumata arvete tõttu võib tekkida olukord, kus ettevõtte ei ole raha, et tasuda töötajatele palka või tarnijatele arvete eest. Samuti ei saa ettevõtte finantsseisundit tõepäraselt hinnata, kui ettevõtte nõudeid ei inventeerita ja neid ei hinnata. Seega on nii ettevõtte sise- kui ka välisinfotarbijatele oluline, et ebatõenäoliselt laekuvad nõuded oleksid hinnatud ja kajastatud.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada, kas Eesti finantsaruandluse standardi alusel arvestust pidavad ettevõtted hindavad ja kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid vastavalt standardile.

Töö autor on püstitanud kolm uurimisküsimust:

1. Kuidas hinnatakse ja kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid?
2. Kuidas hinnata ja kajastada vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid?
3. Kuidas kajastavad Eesti finantsaruandluse standardit kasutavad ettevõtted ebatõenäoliselt laekuvaid arveid ning kas see on nimetatud standardiga vastavuses?

Uurimisülesanded, millele tuginedes eesmärk täidetakse:

1. Anda ülevaade krediitmüügi ja debitoorse võlgnevuse olemusest.
2. Anda ülevaade ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamisest ja kajastamisest.
3. Anda ülevaade, kuidas tuleb vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile hinnata ja kajastada ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid.
4. Uurida, kuidas Eesti finantsaruandluse standardit rakendavad ettevõtted hindavad ja kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid.

Uuringus kasutatakse kvantitatiivset uurimismeetodit, milleks on küsitlus. Küsitlus viiakse läbi raamatupidajate seas ja selle abil selgitatakse välja kuivõrd järgitakse Eesti finantsaruandluse standardi Raamatupidamise Toimkonna juhendis 3 sätestatud ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamisel.

Töö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade debitoorse võlgnevuse olemusest ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamisest ja kajastamisest. Antud peatükis kirjeldatakse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamist ja kajastamist nii allikate kui Eesti finantsaruandluse standardi kohaselt ning välja on toodud ka nende võrdlus. Teises peatükis antakse ülevaade uuringu metoodikast ja tulemustest.

Diplomitöö allikatena on kasutatud Eesti finantsaruandluse standardi juhendit RTJ 3 „Finantsvarad“, teemakohaseid õpikuid, teatmeteoseid, artikleid ning õigusakte.

1. DEBITOORSE VÕLGNEVUSE OLEMUS NING EBATÕENÄOLISELT LAEKUVATE NÕUETE HINDAMINE JA KAJASTAMINE

1.1. Debitoorse võlgnevuse olemus

Debitoorseks võlaks võib pidada klientide võlgnevusi majandusüksusele. See võib olla ka nõue klientidele, ettevõtte oma töötajatele, sidus- ja tütarettevõtetele. Samuti võib debitoorne võlg olla ka nõue müüdud kaupade, osutatud teenuste või laenatud raha eest. Lisaks võib debitoorseks võlgnevuseks pidada rahasummat, mille laekumist on ühel lepinguosalisel põhjust eeldada või nõuda ja mille teine lepingu osapool on kohustatud maksma. Seega võib debitoorset võlga nimetada ajutiselt majandusüksuse võlgnike ehk deebitoride käes olevaks rahaks (Alver, Alver 2017, 195).

Ostjate debitoorne lühivõlg võib esineda ostjate tasumata arvetena ja kaubavekslitena. Debitoorne võlgnevus võib olla ka pikaajaline. (*Ibid.*, 195) Kaubaveksel on kliendi poolt väljastatud dokument, milles antud klient võtab kohustuse tasuda saadud kauba või osutatud teenuse eest teatud tähtpäevaks (Alver, Alver 2011, 524). Kontol nõuded ostjate vastu kajastatakse tavaliselt nõuded, mille tasumist oodatakse kuu või kahe jooksul (Miller-Nobles *et al.* 2016, 504). Kuid antud kontol võib kajastada kõiki nõudeid, mille laekumist oodatakse arvestusaasta jooksul. Neid nõudeid mille, laekumist oodatakse pikema perioodi jooksul, kajastatakse pikaajaliste nõuetena.

Kauba või teenuse müügihetkel vormistab ettevõtte kliendile arve. Raamatupidamise seadusega on selgelt määratletud, mida arve sisaldama peab. Algdokument peab sisaldama toimumisaega, majandusliku sisu kirjeldust ja arvnäitajaid. Arvnäitajateks on kogused, hinnad ja summad. Kui ettevõtte on raamatupidamiskohustuslane ja tema tehingupooleks on samuti (riigi)raamatupidamiskohustuslane või välismaa juriidiline isik, peab lisaks varem mainutule arvel olema ka selle number ja/või tehingupooli identifitseerida võimaldavad andmed. (RPS §7, lg 2-3) Ärilistel dokumentidel peab kajastama ettevõtja ärinime, asukoha ja äriregistri koodi (ÄS § 15, lg 2). Käibemaksukohustuslane peab arvele märkima ka maksukohustuslasena registreerimise number (KMS § 37, lg 7, p 2). Veel tuleb vajaduse korral arvele märkida juurde- ja allahindlused. Arve

võetakse kokku tasumisele kuuluva summaga, mida klient on müüjale kohustatud maksma. (Alver, Alver 2017, 195-196)

Klient võib arvete eest tasuda koheselt või hiljem. Ettevõtted kasutavad tekkepõhist arvestust ning selle puhul tuleb ettevõttel fikseerida müügitulu sel hetkel, kui kauba omandiõigus on ostjale üle läinud. See ei olene sellest, kas klient on arve eest juba tasunud või ta teeb seda tulevikus. Laekumata summa osas tekib müüjal nõue ostja vastu, mida võib nimetada ka debitoorseks võlgnevuseks. (Tikk 2016, 54)

Teenuse osutamisel tehtav raamatupidamiskanne sisaldab ainult tulude kajastamist (Alver, Alver 2017, 197). Seega kui klient ostab ettevõttelt teenust, ning tasub selle eest koheselt tuleb teha raamatupidamises järgmine kanne (*Ibid.*, 197):

Deebet: Raha

Kreedit: Teenustulu

Kui klient tasub teenuse eest hiljem, siis tehakse järgmine kanne (*Ibid.*, 197):

Deebet: Nõue ostja vastu

Kreedit: Teenustulu

Kaupade müügil tehakse lisaks tulu kajastamise kandele ka kanne kulude kajastamise kohta. Seega kui klient tasub kauba eest koheselt, tehakse järgmised raamatupidamiskanded (*Ibid.*, 197):

Tulu kajastamine:

Deebet: Raha

Kreedit: Müügitulu

Kulu kajastamine:

Deebet: Müüdüd kaupade kulu

Kreedit: Kaubavaru

Kui kliendile antakse aega arve tasumiseks tehakse tulu kajastades järgmine kanne (*Ibid.*, 197):

Deebet: Nõue ostja vastu

Kreedit: Müügitulu.

Selleks, et müügiedukus suureneks ja raharinglus kiireneks pakutakse sageli erinevaid makse-
soodustusi. Nendeks võivad olla kogusevähend, boonus või hinnaalandus. Kogusevähendi korral

tehadse kliendile allahindlus, kui ostetakse suurtes kogustes. Selline soodustus suurendab ettevõtte müügimahtu. Ka boonuse puhul lähtutakse tavaliselt ostetud kaupade kogusest, aga soodustus rakendatakse tagantjärele teatud perioodi kohta. Selleks perioodiks võib olla näiteks kuu või kvartal. (Tikk 2016, 55-58) Neid kahte kasutatakse selleks, et kliendid ostaksid ettevõttelt võimalikult suurtes kogustes. Kogusevähendi puhul tehakse allahindlus müügihetkel ja see sõltub antud tehingus ostetud kogusest, aga boonuste korral lähtutakse kliendi ostuajaloost ja soodustus rakendatakse järgmistel perioodidel.

Kui kogusevähend ja bonus suurendavad ettevõtte müügimahte, siis hinnaalandust kasutatakse ettevõtte raharingluse kiirendamiseks. Seda kasutades soovitakse ostjate maksekäitumist muuta nii, et klient tasuks maksetähtajast kiiremini. Hinnaalandus fikseeritakse arvetel või lepingutes. (*Ibid.*, 56) Selliseid maksesoodustusi pakuvad sageli ravimifirmad. Näiteks võib olla arvele lisatud klausel 2/10 n/30, mis tähendab seda, kui ostja tasub arve 10 päeva jooksul saab ta 2% allahindlust, peale seda tuleb arve eest tasuda täissumma. Arve normaaltähtaeg on 30 päeva ehk selleks kuupäevaks peab olema arve lõplikult tasutud. (Brealey *et al.* 2019, 807) Erinevalt kogusevähendist ja boonusest ei olene antud allahindlus ostetud kogustest vaid sellest, millal klient arve tasub.

Debitoorset võlgnevust saab vaadelda nii positiivse kui negatiivse nurga alt. Positiivseks pooleks on see, et ettevõttel on oodata raha laekumist, samas ei saa olla lõpuni kindel kogu oodatava raha laekumises. (Alver, Alver 2011, 195) Ettevõtted on nõus võtma selle riski, sest pikemate maksetähtaegade puhul meelitatakse rohkem kliente kaupu või teenuseid ostma.

Selleks, et ettevõtte saaks debitoorse võla kontrolli alla peaks igas ettevõttes, kus müüakse kaupu või teenuseid maksetähtaja alusel, olema välja töötatud krediidipoliitika. Krediidipoliitika peaks olema sõnastatud selgelt ning üheselt mõistetavalt nii madalama kui kõrgema taseme töötajatele, kuna töötajatel on erinevad tööülesanded ning ka erinev taust. See on vajalik selleks, et kõikidel töötajatel oleks ühine arusaam krediidingimustest ja krediidijuhtimise protsessist. Krediidipoliitika defineeritakse krediidijuhtimise funktsioon, eesmärgid ja sätestatakse krediidimüügiga seotud üksuste vastutus. Krediidipoliitika peab olema igati läbimõeldud, selle elluviimine peab olema juhitav ja tulemus mõõdetav. (Erlach *et al.* 2008, 48) Seega on krediidipoliitika väljatöötamine oluline ettevõttes töötavatele isikutele. Kõik see on vajalik selleks, et ettevõtte koguks võimalikult suure osa antud krediidist, näiteks nõuetest ostjate vastu.

Krediidijuhtimise eesmärgiks on välja selgitada klientide maksevõime; hinnata, millises summas on optimaalne kliendile krediidiga müüa; tagada kliendi rahulolu tellimuste kiirel täitmisel; maksete tähtaegne laekumine. Ettevõtte krediidipoliitika peaks olema kindlasti tuletatud ärieesmärkidest. Lisaks tuleks arvesse võtta ka ettevõtet mõjutavaid välistegureid ning erinevaid aspekte, mis on tingitud ettevõtte tegevusvaldkonnast. Järelikult peab krediidipoliitika sisaldama vähemalt kolme komponenti: müügitingimused, krediidi analüüs ja sissenõudmispoliitika. (Erlach *et al.* 2008, 48-50) Ehk ettevõtja peab uurima kliendi tausta selleks, et leida kliendile parim lahendus, mille korral saaks ka müüja võimalikult suurt kasu.

Müügitingimustega lepitakse kokku krediidi andmise üldised kriteeriumid – milliseid maksetähtaegsusi ja allahindluseid pakutakse ning milliseid krediidiinstrumente kasutatakse (*Ibid.*, 48). Maksetähtaeg võib sõltuda ettevõtte valdkonnast. Kestvuskaukade müüjad pakuvad sageli pikemat makseperioodi, näiteks 30 või 31 päeva. Kiirestiriknevate toiduainete müüjad pakuvad hulgi ostvatele klientidele oluliselt lühemat makseperioodi, näiteks seitse päeva. Pikemat makseperioodi pakutakse ka siis, kui kliendil on kauba kontrollimiseks vaja aega. On ka selliseid ettevõtjaid, kes müüvad oma kaupu ühes kuus korduvalt ja arve koostatakse kuu lõpu seisuga. (Brealey *et al.* 2019, 807) Müügitingimuste loomisel võiksid olla tehtud kindlad tellimisvormid ja loodud lepingute näidised. Kui ettevõtte tegutseb rahvusvahelisel turul tuleks välja töötada ka ekspordi protsess ja poliitika. (Erlach *et al.* 2008, 49) Kui kliendid ostavad korduvalt sarnaseid kaupasid või teenuseid on kindlad müügitingimused kasulikud, sest siis tekib kliendil pikema perioodi jooksul tasumisharjumus. Kui kliendile esitada iga arve kohta erinev makseperiood, siis ei pruugi ta muutust tähele panna.

Krediidi analüüsiga selgitatakse välja riskantsed kliendid, et vähendada krediidikahjumeid. Selleks tuleks põhjalikult uurida klientide tausta ning hinnata nende maksujõulisust. Krediidipoliitikat arendades tuleb arvesse võtta klientide tüüpi, hulka, usaldusväarsust ning maksevõimet. (Erlach *et al.* 2008, 49) Nagu varem mainitud võib kliendi taustast oleneda tema maksetingimused. Ettevõtted võivad pakkuda pikemat makseaega kui kliendi ettevõtte kuulub madala riskiga sektorisse. Pikemat makseaega pakutakse ka sellistele klientidele, kelle tellimused on suuremad. Olemasolevate klientide maksevõimet saab hinnata hinnates nende varasemat maksekäitumist. Uute klientide maksevõimet saab hinnata analüüsides nende majandusaasta aruandeid või uurides nende andmeid krediidiinfo andmebaasides. (Brealey *et al.* 2019, 807) Sellised andmebaasid Eestis on näiteks E-Krediidiinfo ja Inforegister. Veel on loodud otsingusüsteem, mis võimaldab leida andmeid inimeste ja ettevõtete maksejõuetuse kohta. See otsingumootor aitab lepinguid

sõlmivatel osapooltel kontrollida seda, et vastaspoolel ei oleks kohtumenetlusi seoses võlgadega. Antud otsingumootor on kättesaadav veebilehel: <https://www.ametlikudteadaanded.ee>. (Libeon 2018) Hoolimata sellest, et ettevõtjad tahavad üldjuhul müüa võimalikult palju, võib ettevõtte leida, et mõni klient ei ole piisavalt usaldusväärne. Sellisteks olukordadeks tuleb välja töötada tellimuste täitmisest või müügist keeldumise alused ja protsess. (Erlach *et al.* 2008, 49)

Müüja peab arvestama sellega, et kõik kliendid ei tasu arvete eest õigeaegselt või ei tasu nende eest üldse ja seetõttu peaks igas ettevõttes olema välja töötatud kindel sissenõudmispoliitika. Sellega määratakse sissenõudmisprotseduurid, mille alla kuuluvad erinevad tegevused alates meeldetuletustest kuni erinevate sissenõudmismeetmete kasutamiseni. Kui kasutatakse sisseostetud krediidi juhtimise teenuseid, tuleb sõnastada nende tingimused ja põhimõtted. Lisaks sellele tuleks krediidipoliitika väljatöötamisel kirja panna lubatud ebatõenäoliselt laekuvate nõuete tase ja selle arvestamise meetod. (*Ibid.*, 49)

Krediidipoliitika koostaja võtab ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kohta käiva informatsiooni aluseks klientide varasemat maksekäitumist. Krediidipoliitikaga on ettevõttel võimalik mõjutada ka lõpliku kasumit. Sageli hinnatakse nõudeid üle, et saavutada eelarvetes soovitu. (Lee, Choi 2015, 178)

Krediidipoliitikat võivad mõjutada veel turusituatsioon ja ettevõtte positsioon turul; konkurentsiring; toodete või teenuste tüüp ja iseloomulikud omadused; maksevõime; müügi finantseerimiseks vajalik kapital ja palju muud (Erlach *et al.* 2008, 49-50).

Krediitmüügiga seotud üksused ei tohiks olla seotud reaalselt raha käitlemisega ja vastupidi. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus töötaja paneb raha „oma taskusse“ ning kajastab arve ebatõenäoliselt laekuvana või lootusetuna. (Miller-Nobles *et al.* 2016, 505)

Seega kui klientidele antakse võimalus arvete eest tasuda hiljem kui müügi hetkel, tuleb välja töötada krediidipoliitika. See peab olema kõikidele töötajatele üheselt mõistetav ning hõlmama endas kõiki võimalikke aspekte, mis võivad klientide tasumiskäitumist mõjutada. Krediidipoliitika on vajalik kuna ettevõtte võtab endale riski, kui müüb kaupa või teenuseid kreditarve alusel, sest kõik summad ei pruugi laekuda õigeaegselt.

1.2. Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamise ja kajastamise võimalused

Müüginahku ja kasumi suurendamiseks võimaldavad paljud ettevõtted kauba või teenuste eest tasuda mingi aja jooksul pärast ostu sooritamist. Sellega kaasneb risk, et osa rahast võib jääda laekumata. (Alver, Alver 2017, 199) Kliendi tasumata arvete põhjuseks võib olla nii maksevõimetus, reaalne soov jätta arve tasumata või midagi muud (Tikk 2016, 59). Makseraskuseid võib tekitada üldine majandusseis. Näiteks kui kliendi müügitulu on järsult langenud, võib see tekitada omakorda ettevõttel endal raskusi arvete tasumisel (Kieso *et al.* 2018, 7-10).

Kuna arve mittetasumisel kliendi poolt ei ole nõue sisuliselt vara ei tohiks seda ka kajastada enam kontol nõuded ostjate vastu (Carey *et al.* 2014, 63). Tekkepõhise arvestuse puuduseks ongi see, et bilansis kajastatud debitoorse võla summa ei pruugi peegeldada tegelikkuses laekuvat rahasummat, sest laekumata summad on maha arvamata. Selleks, et aruanded oleksid tõepärasemad tuleb laekumise arvestuses välja tuua ebatõenäoliselt laekuvad nõuded. Tulude ja kulude õige vastandamise põhimõttest ja konservatiivsuspriinist lähtudes tuleb ebatõenäolist laekumist prognoosida ning kajastada bilansis ja kasumiaruandes. (Alver, Alver 2017, 198-199)

Seega tuleb ettevõtjatel võtta hetk ja mõelda, kas klientide hulgas on selliseid, kes ei ole võimelised või ei soovi arveid tasuda. Lastes kliendil arvete eest hiljem tasuda, on ebatõenäolisest laekumisest tingitud kulu täiesti tavaline kulu ettevõtte tegevuses, sest ka kõige hoolsamatel klientidel võib tekkida makseraskuseid. See, kui suur ebatõenäolise laekumise summa on, sõltub iga ettevõtte spetsiifikast. Näiteks on hulgemüüjate ebatõenäoliste laekumiste kulu suurem kui jaemüüjatel, mis tuleneb sellest, et jaemüüjate arvete eest tasutakse tavaliselt koheselt kaupluses. (*Ibid.*, 199) Ebatõenäolise laekumise summa võib oleneda ka üldisest majandusseisust, klientide taustast, krediitmüügi suurusest, müügitulust ja arvete vanusest.

Kui ettevõtjad ei esitaks oma aruannetes mittelaekuvaid summasid, siis oleks nende varad ja kasum ülehinnatud. Selleks, et varad ja kasum oleksid esitatud korrektses summas, tuleb esmalt hinnata ebatõenäoliselt laekuvate summade suurust, seejärel vähendada ostjate tasumata summasid ning esitada ebatõenäolisest laekumisest põhjustatud kulu. Ebatõenäoliselt laekuvad summad kantakse kuluks enne nende lootusetuks muutumist. Lootusetuks muutuvad arved juhul, kui ettevõtte on saanud kindlad andmed ostja püsiva maksejõuetuse kohta. (Tikk 2016, 59)

Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete arvestuses tuleb ettevõtetal rakendada arenenud riikide raamatu- pidamispraktikas aktsepteeritud meetodeid. Nendeks on nii statistilised meetodid kui ka otsese mahakandmise meetod. Ettevõtted, kelle käibest moodustab suure osa krediitmüük, peaksid ebatõenäoliste laekumise arvestamisel kasutama statistilisi meetodeid. Viimased meetodid eeldavad ebatõenäoliselt laekuvate arvete hindamist enne seda, kui on selgunud need, kes ei ole saanud kaupade või teenuste eest tasunud. Statistilistest meetoditest tulenevatesse hinnangutesse tuleks suhtuda väga tõsiselt, kuna hinnangu täpsusest sõltub finantsaruannete usaldusväärsus. (Alver, Alver 2017, 198-203) Kõikidele ettevõtetele ühiseid reegleid luua on võimatu. Kuna ettevõtted on erinevad, antakse ettevõtjale võimalus ise valida, milliseid meetodeid on kõige otstarbekam kasutada. Samas ei tohi ettevõtte antud valikuvabadust kuritarvitada. (Fields *et al.* 2001, 260-261)

Ettevõtted, kes kasutavad statistilisi meetodeid ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamisel, hindavad summaarset ebatõenäolist laekumist perioodi kohta ning vastavalt sellele moodustatakse väärtusvähend. See on krediitsaldoga kontraaktivakonto, mis täpsustab ostjatelt laekumata summade jääki. Teisisõnu on väärtusvähend see summa, mille ettevõtte läbi hinnangute tegemise arvestab ebatõenäoliselt laekuvaks. (Alver, Alver 2017, 201)

Statistiliste meetodite puhul kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulusid lähtudes eelnevate perioodide andmetest juba müügiperioodil (*Ibid.*, 201). Seega ei oodata, millal kliendid muutuvad maksejõuetuks, vaid võetakse arvesse varasemaid kogemusi (Miller-Nobles *et al.* 2016, 511). See suurendab kulusid, vähendades niiviisi kasumit. Selle tulemusel väheneb ka ostjate debitoorse võla netosumma, kuna väärtusvähendi konto, mis on kontraaktivakonto, saldo lahutatakse ostjatelt laekumata summadest. Seega on statistilised meetodid kooskõlas nii tulude ja kulude vastandamise põhimõttega kui ka konservatiivsuspriintiibiga. Hinnangud tehakse eelnevate perioodide andmete põhjal, aluseks võetakse kas krediitmüük või ostjate arvete lõppjääk. (Alver, Alver 2017, 201-203) Lisaks eelmiste perioodide andmetele võetakse hindamisel arvesse ka klientide hetkeseisu ning tuleviku prognoose (Kieso *et al.* 2018, 7-11). Seega on statistiliste meetodite kasutamisel kaks võimalust – osatähtsus krediitmüügist või osatähtsus ostjate arvete lõppjäägist (Alver, Alver 2017, 203).

Seega tuleb ettevõtte raamatupidamises teha statistilisi meetodeid kasutades järgmised kanded (*Ibid.*, 200):

Väärtusvähendi moodustamine:

Deebet: Kulu ebatõenäolisest laekumisest

Kreedit: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded

Nõude lootusetuks tunnistamine:

Deebet: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded

Kreedit: Nõuded ostjate vastu

Kui ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamisel kasutada osatähtsust krediitmüügist, siis võetakse väärtusvähendi arvutamisel aluseks eelmistel perioodidel laekumata jäänud summade osatähtsus krediitmüügist. (*Ibid.*, 203) Arvutamisel võetakse arvesse ainult krediitmüüki ja müügitulust lahutatakse need summad, mis maksti müügihetkel (Tikk 2016, 60). Kulu ebatõenäoliselt laekuvatest nõuetest kajastatakse korrigeerimiskandega perioodi lõpus. Kasutades ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamisel osatähtsust krediitmüügist, ei sõltu kulu ebatõenäolisest laekumisest väärtusvähendi konto saldost. (Alver, Alver 2017, 203-204)

Kulu ebatõenäolisest laekumisest = ebatõenäolise laekumise määr × krediitmüük (1)

Kui raha tegelik mittelaekumine erineb hinnangust, tuleb aluseks võetud määra korrigeerida. Kui võlgade mahakandmine osutub hinnangust väiksemaks, tuleb ebatõenäolise laekumise määra alandada ja seega vähendada järgmise aasta väärtusvähendit. (*Ibid.*, 204) Kirjeldatud meetodit nimetatakse ka kasumiaruandemeetodiks, sest lähteandmed, milleks on krediitmüügitulu, võetakse kasumiaruandest. Lisaks sellele kantakse hinnangu tulemusena tekkinud kulu kasumiaruandesse. (Tikk 2016, 60)

Teiseks populaarseks ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamise meetodiks on osatähtsust ostjate arvete lõppjärgist. Selle korral lähtutakse eelmise perioodi lõpu laekumata arvete jäägist ja kulu ebatõenäoliselt laekuvatest nõuetest kajastatakse korrigeerimiskandega perioodi lõpus. Kui kasutada hindamisel osatähtsust ostjate arvete lõppjärgist, siis sõltub korrigeerimiskande summa väärtusvähendi konto lõppsaldost. (Alver, Alver 2017, 204-205)

$$\text{Kulu ebatõenäoliselt laekuvatest nõuetest} = (\text{ebatõenäolise laekumise määr} \times \text{ostjate arvete lõppjääk}) + \text{deebetjääk või} - \text{kreeditjääk} \quad (2)$$

Seda meetodit nimetatakse ka bilansimeetodiks, sest lähteandmed, milleks on nõuded ostjate vastu, võetakse bilansist. Lisaks sellele kantakse ebatõenäoliselt laekuvad summad bilanssi. (Tikk 2016, 61)

Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamisel võib kasutada ka aegumisprotokolli meetodit, mis kujutab endast eelmise, osatähtsus ostjate arvete lõppjäägist, edasiarendust. Selle meetodi puhul lähtutakse perioodi lõpus laekumata arvete koosseisust. Aegumisprotokolli kasutamisel hinnatakse laekumata summasid lähtudes arvete vanusest – mida vanem on tasumata arve, seda väiksem on selle laekumise tõenäosus. (Alver, Alver 2017, 205) Aegumisprotokolli koostamisel jagatakse tasumata summad ostjate kaupa laekumistähtaegade järgi ja hinnatakse kogemuse järgi, milline osa kui vanadest summadest ei laeku. Protokolli võib koostada ka erinevate kaubagruppide või piirkondade lõikes. (Tikk 2016, 62) Ebatõenäoline laekumine saadakse vastava vanusega arvete summa korrutamisel laekumata jäävate arvete hinnangulise osatähtsusega. Antud summa peab olema perioodi lõpus kajastatud väärtusvähendi kontol ja seetõttu tuleb teha korrigeerimiskanne, et väärtusvähendi konto kreditsaldos oleks hinnatud summa. (Alver, Alver 2017, 206) Kui väärtusvähendi kontol on varasematest perioodidest kreditsaldo, tuleb see antud perioodil arvutatud saldost lahutada ning saadud summa kohta teha järgmine raamatupidamiskanne (*Ibid.*, 206):

Deebet: Kulu ebatõenäolisest laekumisest

Kreedit: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded

Kui väärtusvähendi kontol on deebetsaldo, tuleb see liita antud perioodi ebatõenäolise laekumise summale ja teha sama raamatupidamiskanne (*Ibid.*, 206).

Nende kolme meetodi puhul toimub ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamine ja kuluks kandmine möödunud aastate kogemusel ja seetõttu on see hinnanguline. Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hinnang tehakse arvestusaasta lõpus ja ka kulukanne tehakse siis. Kui ilmneb, et konkreetne nõue jääbki laekumata, siis on tegemist lootusetu nõudega ja arvejärgne nõudesumma kantakse bilansist välja. (Tikk 2016, 63)

Nõuete laekumise tõenäosuse hindamine on üpris keerukas nii raamatupidajale kui audiitorile. Nõuete täpsuse hindamiseks soovitatakse võrrelda varasemaid hinnanguid neile järgnevate reaal-

sete tulemustega hindamaks nende usaldusväärst tulevikus tehtavatele hinnangutele. Trendide hindamine võib anda kasulikku informatsiooni üksuse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamise eelarvamuste ja täpsuse kohta. Samas tuleb silmas pidada, et majanduslik olukord võib ajas muutuda ja väärtusvähendi täpsust on mõistlik järgida ja analüüsida mitme aasta vältel. See on kasulik ettevõtte tulevikuproгноoside ja trendide välja kujunemisel. (Riley, Pasewark 2009)

Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded võib ka otse maha kanda, kuid see ei ole paljudes riikides aktsepteeritud meetod nõuete hindamisel. Otsese mahakandmise printsiip on arvestuse mitme alusprintsiibiga vastuolus. Vastuolus ollakse: tõese ja ausa kajastamise nõudega, tulude ja kulude õige vastandamise printsiibiga ja konservatiivsuspõhimõttega. (Alver, Alver 2017, 207) Tulude ja kulude vastandamise nõuet eiratakse sageli seetõttu, et müügitulu arvestamine ja mittelaekuva summa kuluks kandmine toimuvad tavaliselt erinevatel arvestusperioodidel. Konservatiivsuspriintsiipi ei järgita, sest bilansis ei vähendata ostjate tasumata summasid ebatõenäoliselt laekuvate nõuete summa võrra, millest tulenevalt on varad ja kasum ülehinnatud. (Tikk 2016, 66)

Otsese mahakandmise meetodi kasutamise plussiks on antud meetodi põhinemine faktidel mitte hinnangutel või arvamustel. Lisaks on otsese mahakandmise meetodit väga lihtne ja mugav kasutada. (Kieso *et al.* 2018, 7-10) Selle meetodi rakendamisel hinnatakse iga üksikut arvet eraldi ning iga ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud summa kantakse kuluks (Tikk 2016, 65). Kuid sageli tehakse selliseid kandeid, kui majandusaasta on saanud läbi, seega korra aastas. Sellega kaasnev probleem seisneb selles, et aruandepäeva seisuga on varad ja kasum ülehinnatud. Järelikult on ebatõenäolised nõuded aruandepäeva seisuga nõuetest maha arvamata ning kasumiaruandes ei ole õigel perioodil kajastatud kulu. (Schroeder *et al.* 2014, 287) Seega oleks kasulik otsese mahakandmise printsiibi kasutamisel teha kulukandeid jooksvalt majandusaasta vältel. Kui ettevõttel on palju kliente ja arveid, võib see osutada äärmiselt töömahukaks ning kulukaks tegevuseks (Tikk 2016, 65-66).

Otsese mahakandmise meetod on põhjendatud ainult sellisel juhul kui krediitmüügi maht on suhteliselt väike ning eelmiste perioodide andmeid on keeruline kasutada, mis tõttu võib ebatõenäoliste laekumiste hinnang osutada valeks. Seega tuleb põhjalikult kaaluda, kas antud meetod on parim variant ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hindamiseks ja kajastamiseks. Otsese mahakandmise meetodi puhul kantakse ebatõenäolise laekumise summa otse kuluks. Selle tunnuseks on ebatõenäolise laekumise sisuline samastamine lootusetu võlaga ja seetõttu ei ole

mõtet moodustada ka väärtusvähendit nagu seda tehakse statistiliste meetodite puhul. (Alver, Alver 2017, 207) Otsese mahakandmise meetodi kasutamisel tehakse järgmine kanne (*Ibid.*, 200):

Deebet: Kulu ebatõenäolisest laekumisest

Kreedit: Nõuded ostjate vastu.

Ostja tasumata summade kuluks kandmine ei tähenda seda, et summa tasumist edasi ei nõuta. Vastupidi, sellega tuleb jätkuvalt tegeleda, kas ise või kasutades muid meetmeid, näiteks inkassofirmasid. (Tikk 2016, 59) Kui klient on välja kuulutanud pankroti ei tähenda see seda, et raha nõuete katteks ei saada. Pankrotistunud ettevõtte varad külmutatakse, müüakse ning saadud raha eest tasutakse võlad. Kuid sellise tegevuse käigus ei saada enamasti kogu nõuete summat tagasi. (Thomas, Ward 2012, 263)

Kui statistiliste meetodite korral varem ebatõenäoliselt laekuvaks või lootusetuks kantud nõuded laekuvad samal arvestusaastal, kui toimus nende bilansist väljakandmine, siis taastatakse nõue laekuvus summas ja tehakse järgmised kanded (Tikk 2016, 65):

Nõude taastamine:

Deebet: Nõuded ostjate vastu

Kreedit: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded

Raha laekumine:

Deebet: Raha

Kreedit Nõuded ostjate vastu

Kui otsese mahakandmise meetodi korral varem kuluks kantud ning bilansist väljakantud summad siiski samal arvestusaastal laekuvad, siis taastatakse nõue laekuvus summas ja korrigeeritakse kulukontot ja tehakse järgmised kanded (*Ibid.*, 66):

Nõude taastamine ja kulukonto korrigeerimine:

Deebet: Nõuded ostjate vastu

Kreedit: Kulu ebatõenäolisest laekumisest

Raha laekumine:

Deebet: Raha

Kreedit: Nõuded ostjate vastu

Kui laekumine nii statistilise või otsese mahakandmise meetodite korral toimub järgmisel arvestusaastal, tehakse järgmised kanded (*Ibid.*, 65-66):

Deebet: Raha

Kreedit: Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hüvitamine (kas tulukonto või kontrakulu konto)

Allikate kohaselt on mitmeid meetodeid, mida ettevõtted oma raamatupidamises nõuete hindamisel saavad rakendada. Ettevõtted saavad valida otsese mahakandmise meetodi, kui nende tegevuses ei esine suures mahus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid. Kui tegeletakse näiteks hulgimüügiga või millegi sellisega, kus on kliendile antakse pikem makseperiood, siis peaks kasutama statistilisi meetodeid.

1.3. Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile

Eesti finantsaruandluse standardis on kirjeldatud ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamise sätted Raamatupidamise Toimkonna juhendis number 3. RTJ 3 „Finantsinstrumentid“ eesmärk on sätestada reeglid finantsinstrumentide kajastamiseks raamatupidamise aastaaruannetes, mis on koostatud vastavalt Eesti finantsaruandluse standarditele. (RTJ 3, p 1)

RTJ 3 alusel võetakse nõuded ostjate vastu algselt arvele nende soetusmaksumuses. Selleks on antud nõuete eest saadava tasu õiglane väärtus, mis sisaldab kõiki otseselt kaasnevaid tehingukulutusi. Tehingukulutusteks loetakse kõiki nõuetega kaasnevaid vältimatuid kulutusi, kuid neid ei sisalda finantseerimisega seotud kulutusi ega ettevõtte sisemisi halduskulutusi. (*Ibid.*, p 6) Ehk Raamatupidamise Toimkonna juhendi alusel kuuluvad nõuete arvelevõtmisel nende hulka ka otseselt nõudega seotud kulutused. Sellisteks kulutusteks võivad olla näiteks transpordikulutused.

Kui nõuete eest laekub raha koheselt või lühiajalise viivitusega, loetakse selle soetusmaksumuseks saadud rahasumma nominaalväärtus. Kui tasumine toimub pikema ajaperioodi möödudes loetakse soetusmaksumuseks saadaoleva tasu nüüdisväärtus. Kui nõue ostjate vastu tekib vahetustehingus mitterahaliste objektide vastu, loetakse selle soetusmaksumuses vahetatud objektide õiglast väärtust. (*Ibid.*, p 7) Kui ettevõtte ei oota nõude tasumist aasta jooksul tuleb arvutada antud nõude eest oodatava summa nüüdisväärtus ja võtta nõue arvele selles väärtuses.

Nõuded ostjate vastu tuleb edasiselt kajastada korrigeeritud soetusmaksumuses ning valitud arvestusmeetodit tuleb rakendada finantsinstrumendile ehk nõuetele järjepidevalt. Korrigeeritud soetusmaksumuse meetodi rakendamisel kajastatakse bilansis nõuded ostjate vastu tema algses soetusmaksumuses, mida on vajadusel korrigeeritud väärtuse langusest või laekumise ebatõenäolisusest tingitud võimaliku allahindluse. Nimetatud korrigeerimised viiakse läbi ainult siis, kui need on asjakohased. (*Ibid.*, p 10, 18-19).

Aruandekuupäeval tuleb hinnata, kas esineb tunnuseid nõude väärtuse languse osas. Kui esineb selliseid tunnuseid, tuleb korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatavaid nõudeid hinnata alla eeldatavasti tulevikus laekuvate maksete nüüdisväärtuseni. Nõuete väärtuse langusest tulenevaid allahindluseid kajastatakse kasumiaruandes omakorda kuluna. Nõuete väärtuse languse tuvastamisel tuleb arvesse võtta kogu aruande koostamise ajaks teadaolevat informatsiooni. Sinna alla kuuluvad ka pärast aruandekuupäeva teatavaks saanud asjaolud, mis annavad tunnistust juba aruandekuupäevaks aset leidnud väärtuse languse kohta. (*Ibid.*, p 22-24)

Finantsvarade väärtuse langust võib põhjustada (*Ibid.*, p 24):

- võlgniku pankrot või olulised finantsraskused;
- maksetähtaegadest mittekinnipidamine;
- võlgniku krediidireitingu langus;
- finantsraskustest tingitud aktiivse turu kadumine teatud finantsinvesteeringule;
- ettevõttel on andmeid, mis viitavad tulevikus eeldatavasti laekuvate rahavoogude vähenemisele alates nende esmasest kajastamisest, kuigi seda vähenemist ei saa seostada ühegi gruppi kuuluva individuaalse finantsvaraga.

Nõuete väärtuse langust tuleb hinnata iga objekti puhul eraldi sel juhul, kui see on individuaalselt oluline. Nõuded, mis ei ole individuaalselt olulised ja mille suhtes ei ole otseselt teada nende väärtuse languse kohta võib väärtuse langust hinnata kogumina. (*Ibid.*, p 25) Raamatupidamise Toimkonna juhend jätab raamatupidajatele üldiselt vabad käed nõuete hindamisel ja kajastamisel. Kui leitakse, et nõudeid ei ole otstarbekas individuaalselt hinnata siis võib seda teha kogumina ehk kasutada statistilisi meetodeid. Allikate põhjal võib populaarsemateks statistilisteks meetoditeks pidada osatähtsust krediitmüügist, osatähtsust laekumata nõuete lõppjärgist ja aegumisprotokolli meetodit.

Kui nõude väärtuse langus on teada, saab nõudeid hinnata alla kasutades otsesest mahakandmise meetodit. Näiteks kui hinnata perioodi lõpus nõuete laekumise tõenäosust ja tuvastada, et osadel nõuetel on maksetähtaeg oluliselt ületatud ning antud võlgnikud on kas maksejõuetud või finantsraskustes, siis hinnatakse iga nõude väärtuse langust individuaalselt. Seda tehakse lähtudes tõenäoliselt laekuvate summade nüüdisväärtusest. Kui nõude väärtuse langus ei ole otseselt teada, saab selle hindamiseks RTJ 3 järgi kasutada statistilisi meetodeid. (*Ibid.*, näited 6, 7)

Finantsvara, mille väärtuse langust on individuaalselt hinnatud, ei kaasata kogumina hinnatava finantsvara gruppi juhul kui neil esinesid individuaalsed väärtuse languse tunnused, vaid kaastakse kogumina hinnatava finantsvara gruppi juhul kui neil puudusid individuaalsed väärtuse languse tunnused (*Ibid.*, p 25). Nõuete hindamisel võib kasutada erinevaid viise ja neid omavahel kombineerida, kuid ühte ja sama nõuet võib alla hinnata ainult ühel viisil.

Kui kliendid siiski ebatõenäoliselt laekuvateks kantud nõuete eest tasuvad, tühistatakse varasem allahindlus summani, mis on madalam kahest alljärgnevast summast (*Ibid.*, p 26):

- finantsvarast eeldatavasti tulevikus laekuvate maksete nüüdisväärtust,
- bilansiline jääkväärtus juhul kui allahindlust ei oleks eelnevat toimunud.

Allahindluse tühistamisi kajastatakse kasumiaruandes (*Ibid.*, p 26).

Lühiajaliste nõuete korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu kajastatakse neid bilansis tõenäoliselt laekuvana summas. See summa on kajastatud näiteks arvel või lepingus. (*Ibid.*, p 27-28)

Nõuete allahindlusi kajastatakse vastaval kontraaktiva kontol või nõude bilansilise jääkmaksumuse vähendamisenä. Ostjate nõuete allahindlused kajastatakse kontraaktivakontol, mille nimetus on „Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded“. (*Ibid.*, p 30)

Seega peaks ettevõtte raamatupidamises tegema järgmise kande:

Deebet: Kulu ebatõenäolisest laekumisest

Kreedit: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded

Kui hiljem selgub, et nõude laekumine on ebarealistlik, tunnistatakse nõue lootusetuks. Nõuet peetakse lootusetuks, kui ettevõttel puuduvad igasugused võimalused nõude kogumiseks. Kui

nõue on tunnistatud lootusetuks, tuleb nii nõue kui nõude allahindlus kontraaktivakontol bilansist välja kanda. Nõude bilansist väljakandmisel täiendavat kulu ei teki. (*Ibid.*, p 31)

Seega peaks ettevõtte raamatupidamises tegema järgmise kande:

Deebet: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded

Kreedit: Nõuded ostjate vastu

Erialases kirjanduses on kirjeldatud, kuidas otsese mahakandmise meetodi puhul teha kannet. Raamatupidamise Toimkonna juhendis ei ole eraldi välja toodud, kuidas teha kannet antud olukorras. Samas on otsese mahakandmise meetod kombinatsioon Raamatupidamise Toimkonna juhendis väljatoodud kannetest ebatõenäoliselt laekuvate nõuete ning lootusetuks tunnistatud nõuete kajastamise kohta.

Kui varem tehtud hinnang hiljem muutub, tuleb seda kajastada hinnangu muutuse perioodi kasumiaruandes ning mitte korrigeerida tagasiulatuvalt eelmiseid perioode. Ebatõenäolise või lootusetu nõude laekumine tuleb näidata kulu vähendusena laekumisperioodis. Ebatõenäoliselt laekuva nõude laekumisel tuleb vähendada nii nõude enda kui ka tema kontraaktivakonto saldot. (*Ibid.*, p 32)

Ebatõenäoliselt laekuva nõude laekumisel peab raamatupidamises tegema järgmise kande:

Deebet: Raha

Deebet: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded

Kreedit: Nõuded ostjate vastu

Kreedit: Kulu ebatõenäolisest laekumisest

Kui laekub lootusetuks tunnistatud nõue tehakse ettevõtte raamatupidamises järgmine kanne:

Deebet: Raha

Kreedit: Kulu ebatõenäolisest laekumisest

Erialastes allikates on mainitud otsese mahakandmise meetodi miinuseks müügitulu arvestamise ja mittelaekuva summa kuluks kandmise toimumine erinevatel arvestusperioodidel. RTJ 3 kohaselt ei tohi tagasiulatuvalt nõudeid korrigeerida, seega kui ettevõtte kasutab nõuete hindamisel otsese mahakandmise meetodit ja nõude mittelaekumine selgub nõude tekkimisest hilisemas perioodis võib Eesti finantsaruandluse standardite kohaselt kulu kajastada ka teises perioodis, kui

tulu on kajastatud. Teisest küljest võib seda klauslit standardist pidada asjakohaseks ainult statistiliste meetodite puhul, sest RTJ-is on kasutatud sõna „hinnang“, mida võib seostada just statistiliste meetoditega. Siis läheb antud ettekirjutus kokku ka allikatega, kus kirjeldatakse olukorda sarnaselt Raamatupidamise Toimkonna juhenditele. Seega jääb arusaamatuks, kas antud punkt on suunatud ainult statistilisi meetodeid kasutatavatele ettevõtetele või ka otsese mahakandmise meetodit kasutatavatele ettevõtetele.

Võrreldes allikates toodud kandeid Raamatupidamise Toimkonna juhendis kirjeldatuga, siis nõuete kajastamisel ebatõenäoliselt laekuvatena on juhendis kirjeldatu võrdne allikates esitatud statistiliste meetodite kandega (lisa 1). Kuna otsese mahakandmise meetodit võib pidada ka nõude lootusetuks tunnistamiseks, siis juhendis ei ole eraldi kirjeldatud seda. Otsese mahakandmise meetod on juhendi koheselt kombinatsioon nõuete kajastamisest ebatõenäoliselt laekuvaks ning lootusetuks. Ebatõenäoliselt laekuvaks või lootusetuks tunnistatud nõuete laekumisel on allikates kanded eraldatud nõuete hindamise meetodi ning laekumise perioodi järgi. Raamatupidamise Toimkonna juhendis on kanded eraldatud selle järgi, kas laekub ebatõenäoliselt laekuvaks või lootusetuks kajastatud nõue.

2. EBATÕENÄOLISELT LAEKUVATE NÕUETE KAJASTAMINE EESTI ETTEVÕTETES

2.1. Uuringu meetoodika ja valimi tutvustus

Uurimisküsimustele vastuse saamiseks koostas töö autor küsimustiku (lisa 2). Küsimustikule oodati vastuseid raamatupidajatelt selgitamaks välja seda, kuidas nemad praktikas ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavad ning kas see on vastavuses Eesti finantsaruandluse standardiga. Töö autor koostas küsimustiku *Google Forms* keskkonnas. Autor valis antud keskkonna, sest seal on lihtne küsimustikku koostada ning vastajatel mugav vastata.

Küsimustik koosnes 29-st küsimusest. Küsimustikus kasutati valdavalt valikvastuseid, et oleks mugavam vastata ning hiljem ka vastuseid analüüsida. Esimesed 26 küsimust olid vastajale kohustuslikud, viimased kolm vabatahtlikud.

Esimesed neli küsimust olid seotud vastaja taustaga, kus autor uuris vastaja hariduse, töökogemuse ja ametikoha kohta. Hariduse puhul küsiti vastaja haridustaset ning seda, kas omandatud haridus on majandusarvestusalane või mitte. Küsimuses tööstaaži kohta olid vastusevariandid jaotatud selliselt, et tuvastada, kas vastaja on antud valdkonnas algaja või juba kogunud spetsialist. Ametikoha kohta uurivas küsimuses oli vastajale toodud erinevad variandid raamatupidamisega seotud positsioonidest ning oli lisaks valik „muu“, kui vastaja ei ole ettevõtte raamatupidaja, vaid on näiteks juht või mõnel muul positsioonil.

Järgmised kuus küsimust olid ettevõtete tausta kohta, mida raamatupidaja esindas. Esimesega neist küsimustest uuriti, millise standardi alusel koostatakse ettevõtte majandusaasta aruanne. Vastajale anti valik, kas majandusaasta aruanne koostatakse Eesti finantsaruandluse standarditest või Rahvusvahelistest finantsaruandluse standarditest lähtuvat, lisaks oli vastajatel võimalik märkida, kui kasutatakse mõnda muud standardit. Selle küsimusega soovis autor eraldada Eesti finantsaruandluse standardeid kasutavad ettevõtted neist, kes kasutavad mõnda muud standardit, sest uuring oli suunatud Eesti finantsaruandluse standardeid kasutatavatele raamatupidajatele. Lisaks

uuriti ettevõtte müügitulu, varasid ning keskmist töötajate arvu. Viimased küsimused lisati küsimustikku, et määrata kindlaks, kas tegemist on mikro-, väike-, keskmise- või suurettevõttega. Antud küsimuste valikuvariantide vahemikud valis autor vastavalt raamatupidamise seaduses väljatoodule. Veel uuris autor ettevõtte tegevusala kohta. Tegevusala valikuvariandid valis autor vastavalt Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatorile, kuid muutis neid veidi. Näiteks eraldas autor hulgi- ja jaekaubanduse ning mootorsõidukite ja mootorrataste remondi. Selline valik tehti, sest hulgi- ja jaekaubanduses laekuvad summad nõuete eest väga erinevalt.

Peale seda esitati küsimus ettevõttes esineva krediitmüügi kohta. Järgmisena küsis autor, kas antud ettevõttes kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid. Kui raamatupidaja kajastab ettevõttes ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid, siis liikus ta edasi järgmiste küsimuste juurde, mis olid juba täpsemalt nõuete hindamise kohta konkreetses ettevõttes.

Autor uuris raamatupidajatelt, millist nõuete hindamise meetodeid antud ettevõttes kasutatakse. Küsimuses olid välja toodud neli populaarsemat meetodit allikate põhjal. Vastajad said valida ka variandi, et nõudeid ei hinnata või lisada ise, millist meetodit kasutatakse. Küsimusele vastates sai valida kuni kaks vastust, sest nõuete hindamisel on võimalik kasutada erinevaid meetodeid. Järgmine küsimus oli selle kohta, kas nõudeid hinnatakse individuaalselt või kogumina. Antud küsimuse puhul oli vastajal võimalus valida ka variant „muu“, kus raamatupidaja sai vajaduse korral kirjeldada olukorda.

Järgmise küsimusega uuriti raamatupidajatelt seda, kas nad kajastavad müügitulu ja kannavad mittelaekuva summa kuluks samal perioodil. Antud küsimusele vastates saadi vastata „jah“, „ei“ või „muu“. Autor lisas selle küsimuse, sest allikates oli välja toodud probleem seoses otsese mahakandmise meetodiga. Seal oli kirjeldatud olukorda, kus kasutades otsest mahakandmise meetodit eiratakse sageli kulude ja tulude vastandamisprintsipi ning kulud ja tulud on kajastatud erinevates perioodides.

Seejärel uuriti vastajatelt nõuete hindamise tausta kohta. Uuriti seda, mida võetakse nõuete hindamisel arvesse. Valikuvariantide hulgas olid erinevad allikates väljatoodud aspektid, mida ettevõtte peaks nõudeid hinnates jälgima. Seejärel uuriti, kui tihti nõudeid hinnatakse. Järgmise küsimusega uuris autor seda, kuidas nõuete mittelaekumise riski maandatakse. Ka selle küsimuse valikuvariandid olid seotud allikates soovitatuga.

Järgmised neli küsimust olid seotud juba täpsemalt nõuete lootusetuks tunnistamisega. Esimese küsimusega uuriti, miks nõuded lootusetuks tunnistatakse. Järgmises küsimuses küsiti ajaperioodi, millal nõue lootusetuks tunnistatakse, kui raha ei ole laekunud. Seejärel küsiti, mis perioodi tagant lootusetuid nõudeid maha kantakse. Viimase küsimusega uuris autor seda, kas peale nõuete bilansist välja kandmist nende sissenõudmine jätkub või ei jätku.

Järgmised neli küsimust olid otseselt seotud kannete tegemisega. Esimese küsimusega sooviti teada saada, kuidas raamatupidaja kajastab nõuet, mis on hinnatud ebatõenäoliselt laekuvaks, teise küsimusega, kuidas kajastatakse lootusetud nõuded. Kolmanda ja neljanda küsimusega paluti vastajatel teha kanded selle kohta, kui ebatõenäoliselt laekuvaks nõueteks või lootusetuks kantud nõue siiski laekub. Kahele esimesele küsimusele vastates sai raamatupidaja valida ühe debiteeritava ja ühe krediteeritava konto. Viimastele küsimustele vastates said raamatupidajad valida kuni kaks debiteeritavat ja krediteeritavat kontot, sest olenevalt meetodist ja raamatupidajast võidakse teha erinevaid kandeid. Autor valis sellised kontod, mida suure tõenäosusega raamatupidajad vastates valida võivad. Autor kaalus ka seda, et vastajad saaksid ise kanded esitada, kuid otsustas ümber, sest suure tõenäosusega oleks antud vastuste analüüsimine võtnud rohkem aega ning kuna raamatupidajad kasutavad erinevate nimetustega kontosid, siis oleks olnud keeruline tuvastada, mida täpselt mõeldud on.

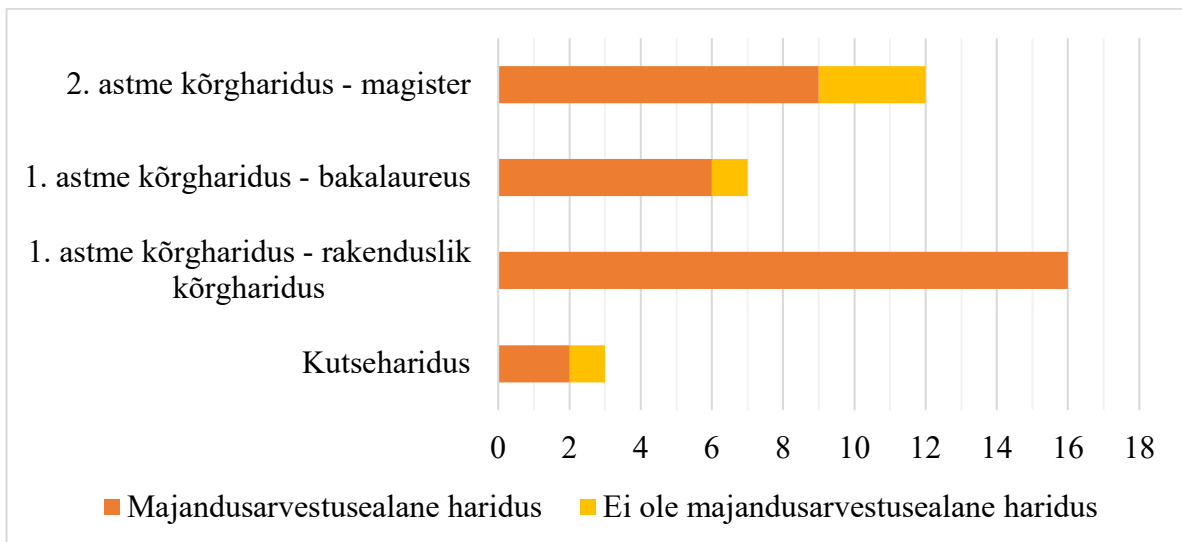
Viimased kolm küsimust olid vabatahtlikud ning lahtised küsimused, millega uuris autor vastajatelt seda, kas neis on midagi seoses ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega tekitanud küsimusi ja millistest allikatest on nad otsinud abi. Viimane küsimusega anti vastajatel võimalus avaldada arvamust või tagasisidet küsimustiku kohta.

Töö autor otsustas küsimustikku jagada e-mailide teel. Selleks otsis autor, kasutades *Google* otsingumootorit, erinevate raamatupidamisteenust pakkuvate ettevõtete ja võimalusel nendes töötavate raamatupidajate e-mailid. Kokku leidis töö autor 218 konkreetse töötaja ning 90 ettevõtte infomeili. Lisaks jagas autor küsimustikku enda kolleegide ning tuttavate seas. Autor saatis ettevõtetele palve küsimustikule vastamiseks kahel korral – esimesel korral 12. novembril 2019. aastal ning teisel korral 21. novembril 2019. aastal. Küsimustik oli avatud 07.11.2019 – 27.11.2019. Sellele vastas 54 isikut, ehk vastamise määr oli ligikaudu 17%. Seega ei ole tagatud küsimustiku esinduslikkus ja antud vastuste põhjal ei saa teha järeldusi üldkogumi kohta.

Kuna küsimustiku eesmärgiks oli saada informatsiooni selle kohta, kuidas kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid raamatupidajad, kes kasutavad aruannete esitamisel Eesti finantsaruandluse standardit, tuli töö autoril eemaldada valimist 16 raamatupidaja vastused. Antud isikutest 2 vastasid, et koostavad ettevõtte aruandeid vastavuses rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega. Neist ülejäänud 14 vastajat ei kajasta ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid. Täpsemalt on Eesti finantsaruandluse standardit kasutavate vastajate haridusest lisas 3. Arvestades seda, et Eesti finantsaruandluse standardit kasutavatest ettevõtetest 27% ei kajasta ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid ning, et autorile saadeti lisaks ka mitmeid vastuseid e-mailide näol, et raamatupidajad ei kajasta ebatõenäoliselt laekuvaid arveid võib eeldada, et paljud raamatupidajad ei kajasta ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid. Lisaks oli ka neid, kes saadetud e-mailis märkis, et on alles algajad raamatupidajad või raamatupidaja assistendid, ning ei ole piisavalt kursis antud teemaga, et küsimustikule vastata.

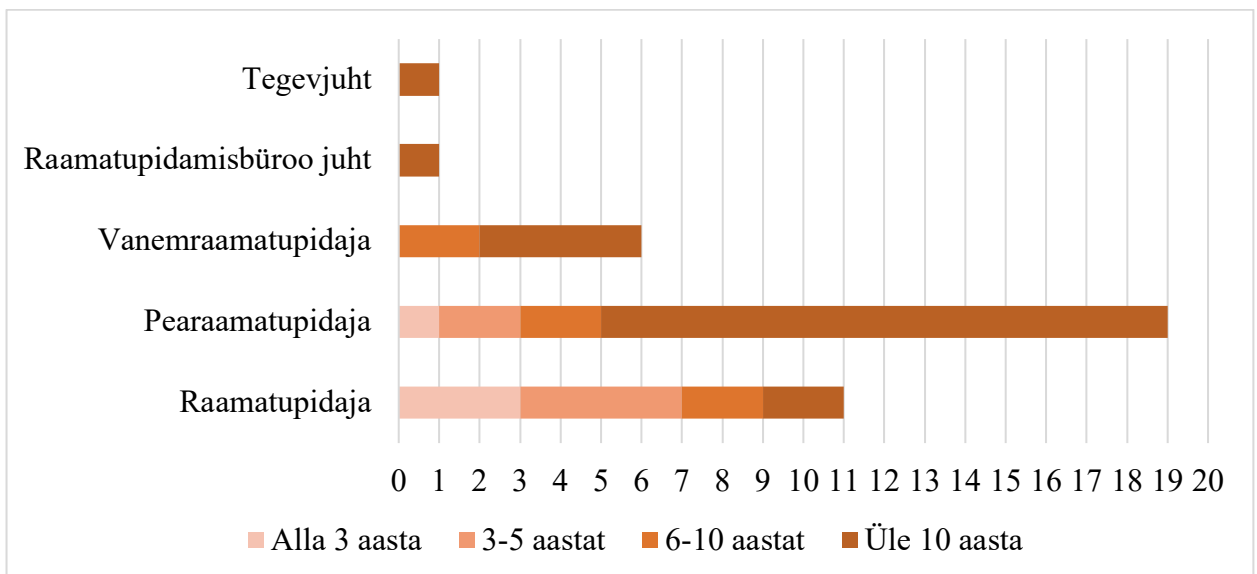
Edaspidi on arvesse võetud ainult need ettevõtted, kes kasutavad Eesti finantsaruandluse standardit, ehk koguvalimis 52 vastajat ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastajaid 38 vastajat.

Nendest, kes kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid oli umbes 60% 1. astme kõrgharidus (42% rakenduslik kõrgharidus ning 18% bakalaureusekraad) ning 32% 2. astme kõrgharidus (magistrikraad) ja 8% kutseharidus (lisa 4). Töö autor luges keskerihariduse ning kutsehariduse samaks, sest üldkeskharidusel põhinev keskeri haridus loetakse kesk- ja kõrghariduse vahepealseks hariduseks (Eesti Vabariigi..., §14 lg 1). Nendest vastajatest umbes 87% oli haridus majandusarvestuse alane. Joonisel 1 on näha ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavate vastajate haridustase ning eriala jaotus. Antud uuringu andmetel ei olene see, kas raamatupidaja kajastab ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid ettevõtte raamatupidamises sellest, kas tal on majandusarvestuse alane haridus või mitte ning sellest, milline haridustase tal on.

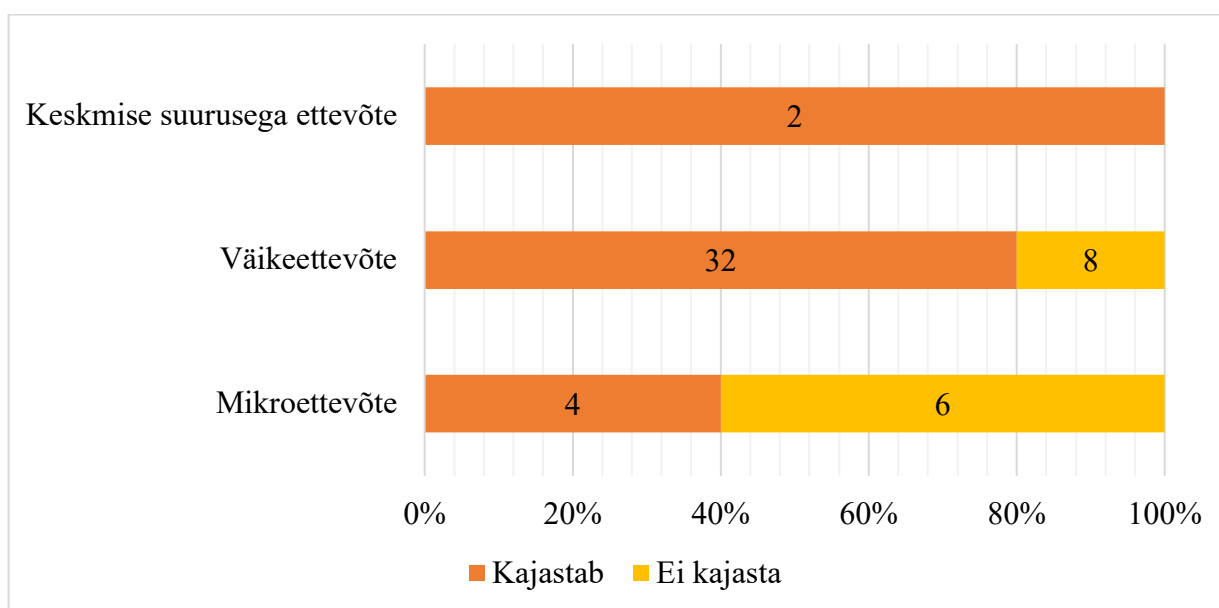
Joonis 1. Ebatõenäolisi nõudeid kajastavate raamatupidajate haridustase
Allikas: Autori koostatud, lisa 4 esitatud andmete alusel

Nendest, kes kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid oli pearaamatupidajaid umbes 50%, vanemraamatupidajaid 16%, raamatupidajaid 29% ja raamatupidamisbüroo juhte või tegevjuhte 5%. Täpsem jaotus on näha joonisel 2. Ebatõenäolisi laekumisi kajastavatest raamatupidajatest umbes 58% on antud valdkonnas töötanud üle 10 aasta, 16% 6-10 aastat, 3-5 aastat 16% ja alla 3 aasta 10%. Täpsemalt on jaotus töökohtade ja staažide kohta näha joonisel 2.

Joonis 2. Ebatõenäolisi nõudeid kajastavate raamatupidajate töökoht ja tööstaaž
Allikas: Autori koostatud, lisa 5 esitatud andmete alusel

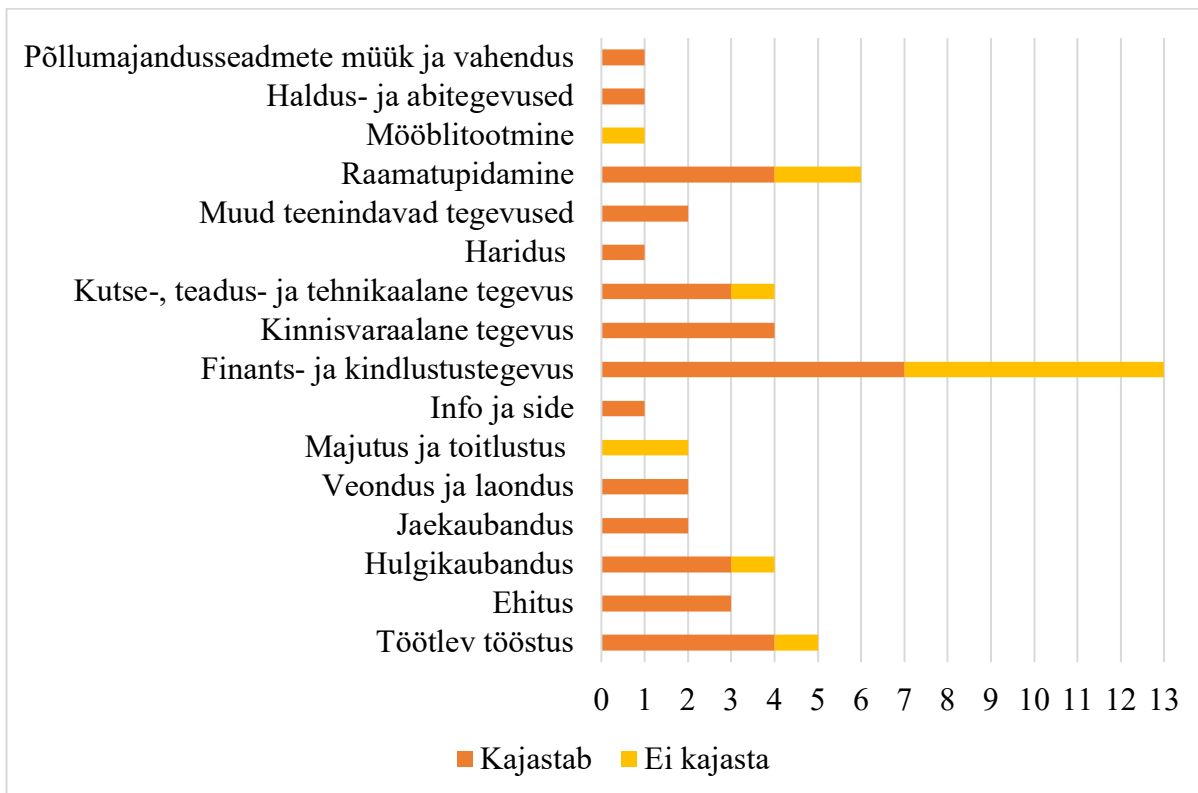
Eesti finantsaruandluse standardit kasutavatest vastajatest umbes 78% valisid kirjeldavaks ettevõtteks väikeettevõtte, 19% mikroettevõtte ja 3% keskmise suurusega ettevõtte (lisa 6). Keskmise suurusega ettevõtetest kajastavad kõik ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid, väikeettevõtetest 80% ja vaid 40% mikroettevõtetest. Täpsemalt on ettevõtete suuruste jaotus Eesti finantsaruandluse standardit kasutajate vahel näha jooniselt 3. Antud andmetele toetudes võib arvata, et mikroettevõtete puhul ei kajastata ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid seetõttu, et neil ei esine sellist olukorda, kus kliendid ei tasu arveid õigeaegselt.

Joonis 3. Ettevõtete suuruste jaotus ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine
Allikas: Autori koostatud, lisa 6 esitatud andmete alusel

Valdavalt valisid küsimustikule vastajad finants- ja kindlustegevusega või raamatupidamisega tegelevad ettevõtted. Kõikidest vastajatest valis ettevõtte peamiseks tegevusalaks 25% finants- või kindlustustegevuse ja umbes 12% vastas raamatupidamine, mis võis tuleneda ka sellest, et vastajad ei mõistnud küsimust ning arvati, et küsitakse infot ettevõtte kohta, kus nad töötavad. Ülejäänud tegevusalade ettevõtete arvu ning ebatõenäoliselt laekuvate arvete kajastamise esinemise jaotus on näha jooniselt 4. Nagu antud jooniselt näha kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid protsentuaalselt kõige vähem finants- ja kindlustustegevusega ning raamatupidamisega tegelevad ettevõtted. Üldse ei kajasta ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid küsimustiku põhjal mööblitootmisega, majutuse ja toitlustusega tegelevad ettevõtted. Samas oli kahe viimase tegevusalaga tegelevate ettevõtete vastajate arv üpris madal ja antud vastused võivad tuleneda konkreetsete ettevõtete spetsiifikast. Võib eeldada, et majutuse ja toitlustusega tegelevate ettevõtete ebatõe-

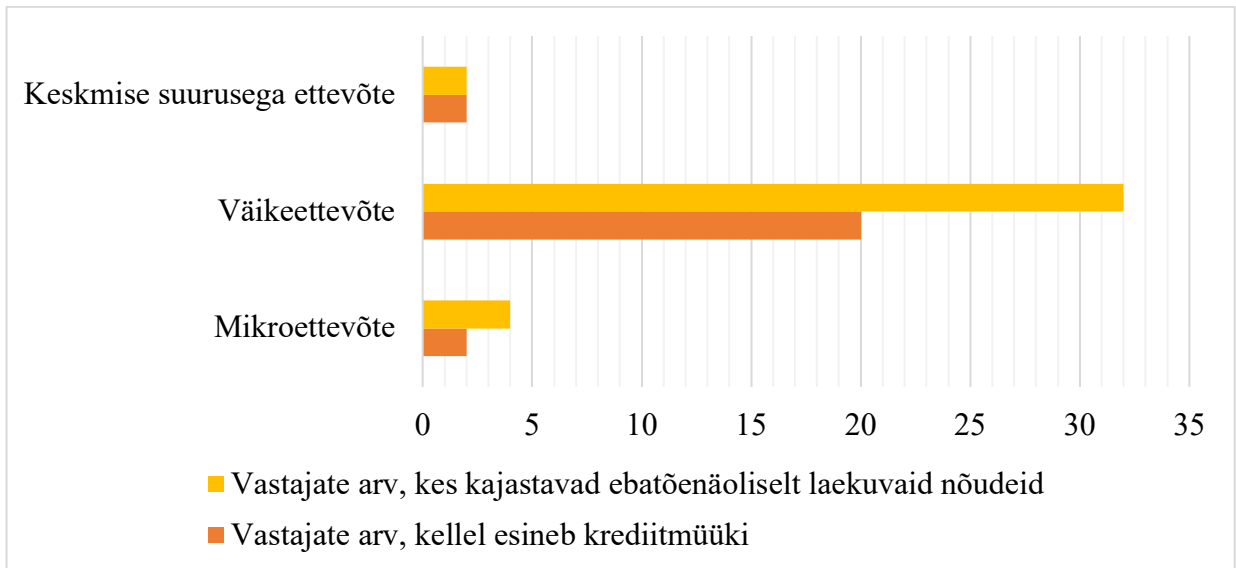
näoliselt laekuvate arvete arv on tõesti madal, sest antud tegevusala teenuste eest tasutakse üldiselt koheselt. Üllatav on see, et jaekaubandusega tegelevate ettevõtetest kajastavad kõik ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid, sest antud tegevusala puhul toimub tavaliselt tasumine müügihetkel.

Joonis 4. Ettevõtete tegevusalade jaotus ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine

Allikas: Autori koostatud, lisa 7 esitatud andmete alusel

Vaadates krediitmüügi ning ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamise seost, siis kõikidest ettevõtetest umbes 46% vastas, et ettevõttel esineb krediitmüüki, samas Eesti finantsaruandluse standardi kasutajatest kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid umbes 73% vastajatest (lisa 1). Nendest ettevõtetest, kes kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid, esineb krediitmüüki umbes 58% (lisa 6). Seega tekitab autoris küsimusi see, miks ettevõtted kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid, kui krediitmüüki ettevõttel ei esine. On võimalik, et raamatupidajad ei mõistnud küsimust. Jooniselt 5 on näha krediitmüügi esinemine ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine ettevõtte suuruste jaotuses.

Joonis 5. Krediitmüügi esinemine ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine ettevõtte suuruste jaotuses

Allikas: Autori koostatud, lisa 6 esitatud andmete alusel

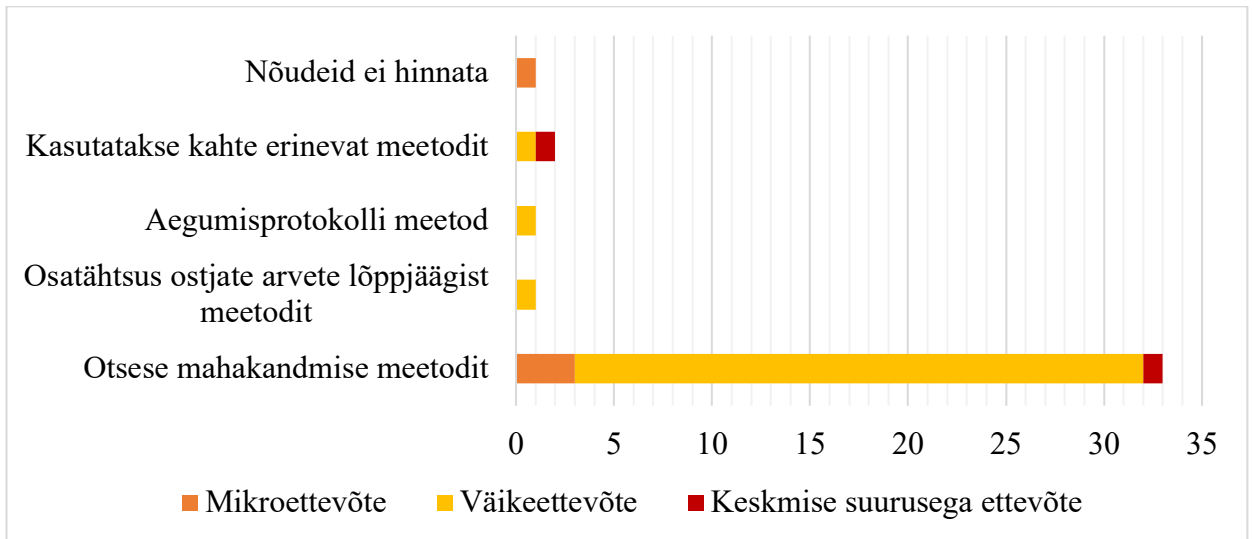
Kokkuvõttes on vastajate hulgas palju pikaajalise töökogemusega kõrgharidusega raamatupidajaid. Valdavalt valisid raamatupidajad kirjeldavaks ettevõtteks väikeettevõtted. Kõikidest vastajatest koostab majandusaasta aruandeid Eesti finantsaruandluse standardi kohaselt ja kajastab ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid 38 vastajat.

2.2. Uuringu tulemused

Eelmises alapeatükis on kirjeldatud enamjaolt üldist valimit, antud alapeatükis analüüsitakse uuringu tulemusi nende vastajate hulgas, kes kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile. Seega on antud peatükis arvesse võetud 38 vastaja andmeid ning analüüsitud täpsemalt seda, kuidas peetakse arvet ebatõenäoliselt laekuvate nõuete üle Eesti finantsarvestuse standardit kasutavates ettevõtetes.

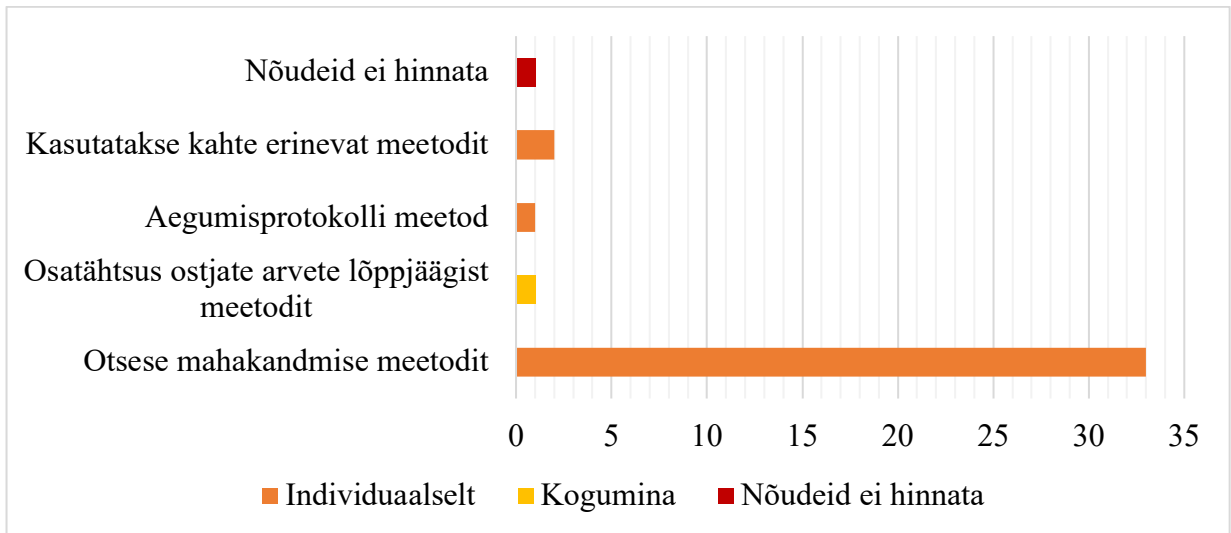
Umbes 87% vastajatest ehk 33 raamatupidajat kasutab ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamisel ainult otsese mahakandmise meetodit. Üks vastaja kasutab ainult osatähtsus ostjate arvete lõppjärgist meetodit ning üks ainult aegumisprotokolli meetodit. Vastajate hulgas oli kaks raamatupidajat, kes kasutavad ühe ettevõtte puhul kahte erinevat meetodit. Üks neist kasutab nii otsese mahakandmise meetodit kui ka aegumisprotokolli meetodit. Teine kasutab lisaks aegumisprotokolli meetodile ka osatähtsus ostjate arvete lõppjärgist meetodit. Üks raamatupidaja vastas,

et nõudeid ei hinnata. Nagu jooniselt 6 on näha, kasutab üks keskmise suurusega ettevõtte oma nõuete hindamisel kahte erinevat meetodit, antud ettevõtte puhul kasutatakse nii otsese mahakandmise meetodit kui aegumisprotokolli meetodit. Keskmise suurusega ettevõtte korral võib eeldada, et ebatõenäoliselt laekuvate nõuete osakaal on võrreldes teistega ka suurem ning seetõttu kasutatakse lisaks otsese mahakandmise meetodile ka aegumisprotokolli meetodit. Suure arvete hulga puhul on statistiliste meetodite kasutamine ajasäästlikum ning otstarbekam.

Joonis 6. Nõuete hindamise meetodite jaotus vastavalt ettevõtete suurusele
Allikas: Autori koostatud, lisa 8 esitatud andmete alusel

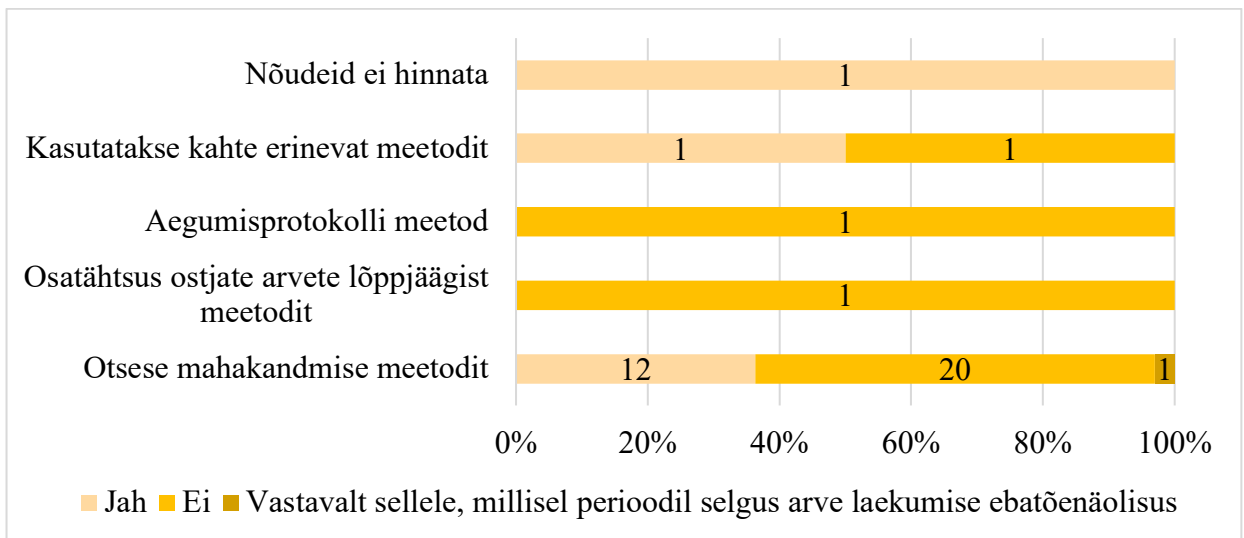
Individuaalselt hindavad nõudeid 36 vastajat ja kogumina 1 vastaja. 1 vastaja ei hinda nõudeid. Enamus vastajatest hindab nõudeid individuaalselt. On arusaadav, et otsese mahakandmise meetodit kasutavad ettevõtted hindavad nõudeid individuaalselt, aga statistilisi meetodeid kasutavad ettevõtted peaksid teooria kohaselt hindama neid kogumina. Täpsem jaotus on näha jooniselt 7. Kogumina hindab nõudeid vastaja, kes kasutab osatähtsus arvete lõppjärgist meetodit.

Joonis 7. Nõuete hindamise meetodite jaotus vastavalt sellele, kas nõudeid hinnatakse individuaalselt või kogumina

Allikas: Autori koostatud, lisa 8 esitatud andmete alusel

Küsimustikule vastas üks raamatupidaja, et ei hinda nõudeid. Sama raamatupidaja vastas küsimusele, kas müügitulu ja kulu mittelaekuvast summas kantakse kuluks samas perioodis, jah. Seega tekitab autoris küsimusi see, et kui nõudeid ei hinnata, siis kuidas saab antud küsimusele jaatavalt vastata. Lõppkokkuvõttes oleneb vastuse õigsus sellest, mitu korda arvestusaasta jooksul nõudeid hinnatakse. Kui nõudeid hinnatakse arvestusaastas näiteks igakuiselt või kord kvartalis, peaks ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid hindama ja mittelaekuva summa kandma kuluks samal arvestusaastal. Samuti peaks statistilisi meetodeid kasutama ettevõtte müügitulu ja kulu mittelaekuvast summast kajastama samas perioodis, sest nende meetodite puhul toimub kulukanne müügiperioodis. Seega tekitab autoris veel küsimusi see, miks osad statistiliste meetodite kasutajad vastasid antud küsimusele eitavalt. Täpsem jaotus on toodud joonisel 8.

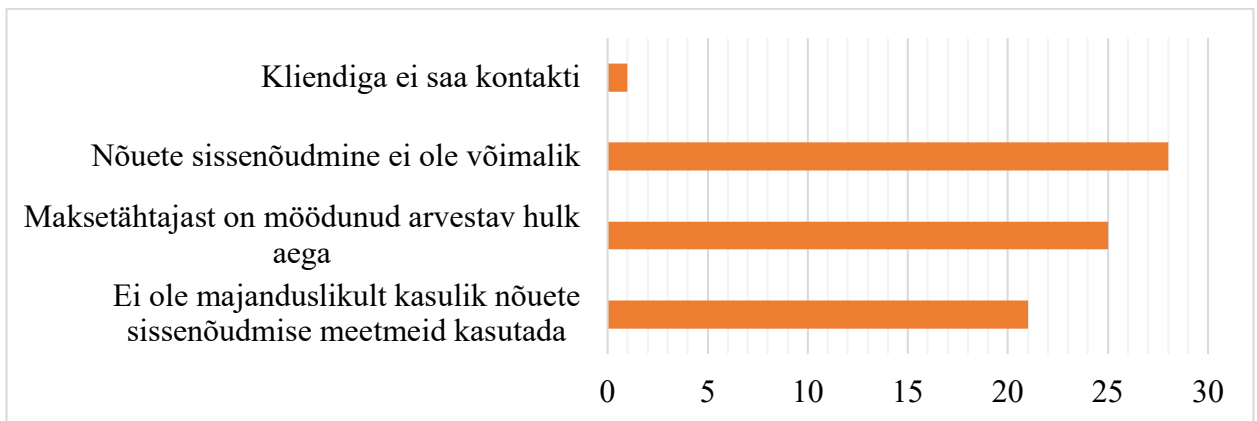
Joonis 8. Nõuete hindamise meetodite jaotus vastavalt sellele, kas müügitulu ja kulu mitte-laekuvast summast kajastatud samas perioodis

Allikas: Autori koostatud, lisas 8 esitatud andmete alusel

Ebatõenäolisi nõudeid kajastavatest ettevõtetest umbes 74% hindavad nõudeid korra aastas, 16% kord kvartalis ning 10% kord kuus. Täpsem jaotus on näha lisas 9. Selline jaotus on igati kooskõlas Raamatupidamise Toimkonna juhendiga, kus mainitakse, et aruandekuupäevaga tuleb nõudeid hinnata ehk vähemalt korra aastas.

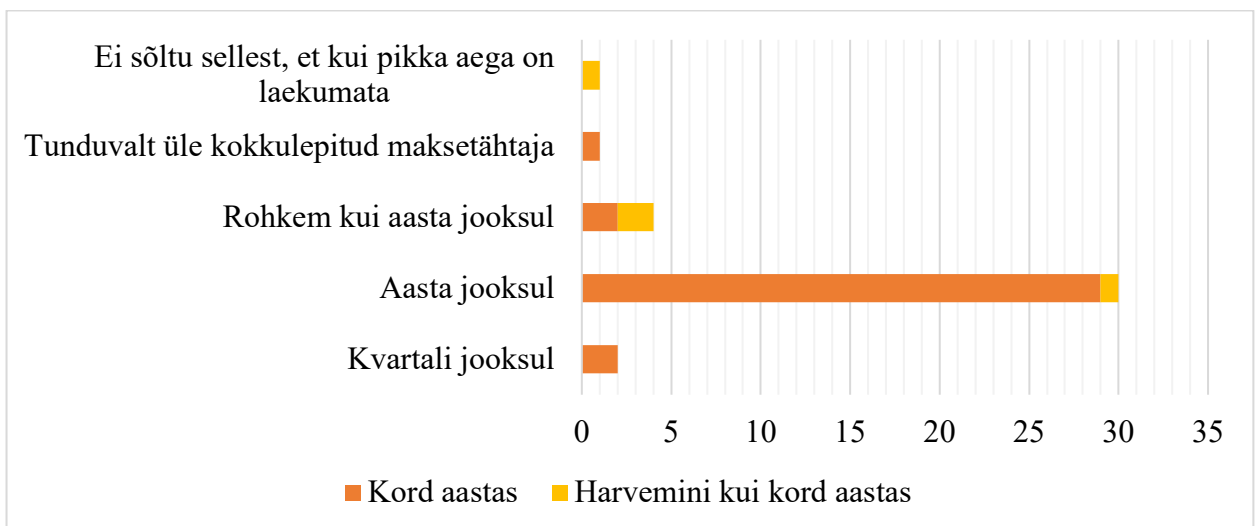
Vastajatest võtavad nõuete hindamisel peaaegu kõik arvesse võlgniku (tõenäolist) pankroti või olulisi finantsraskuseid. Selle vastusevariandi valis umbes 79% vastajatest. Sellele järgnes arvete vanuse hindamine, mille valis 61% vastajatest. Umbes 37% vastajatest peab oluliseks võlgniku maksekäitumise ebasoodsaid võimalusi, 34% kliendi tausta. Antud küsimusele vastates sai valida mitu vastusevarianti. Täpsem jaotus on näha lisas 9. Seega nagu varem mainitud kasutavad küsimustikule vastajad nõuete hindamisel enim otsese mahakandmise meetodit, siis on igati mõisteta see, et suur osa võtavad arvesse kliendi finantsseisundit, nende üldist tausta ning maksmata arvete vanust.

Lisaks uuriti, millal tunnistatakse nõuded lootusetuks. Ka sellele vastates sai valida mitu vastusevarianti. Umbes 75% vastaja puhul tunnistatakse nõue lootusetuks, kui nõuete sissenõudmine ei ole enam võimalik. 67% tunnistab nõude lootusetuks, kui maksetähtajast on möödunud arvestav hulk aega ja 55% siis, kui ei ole enam majanduslikult kasulik nõuete sissenõudmise meetmeid kasutada. Üks vastaja märkis, et nõuded tunnistatakse lootusetuks, kui kliendiga enam kontakti ei saada. Täpsem jaotus on näha jooniselt 9.

Joonis 9. Nõuete lootusetuks tunnistamise põhjuste jaotus
Allikas: Autori koostatud, lisas 10 esitatud andmete alusel

Kui vaadata nõuete lootusetuks kandmist ajalisel plaanis, siis umbes 79% vastajatest tunnistavad nõuded lootusetuks, kui raha selle eest ei ole laekunud aasta jooksul. Vastajatest neli kannab lootusetuks tunnistatud nõudeid maha harvemini kui kord aastas, ülejäänud 34 ettevõtet kannavad lootusetuks tunnistatud nõudeid maha aastas korra. Umbes 11% vastajatest tunnistab nõuded lootusetuks, kui raha nende eest ei ole laekunud rohkem kui aasta jooksul, nendest omakorda pooled kannavad lootusetuks tunnistatud nõudeid maha kord aastas ja pooled harvemini. Täpsem jaotus on näha jooniselt 10.

Joonis 10. Periood, peale mida tunnistatakse nõuded lootusetuks, kui raha ei ole laekunud jaotatud vastavalt sellele, kui tihti lootusetuks tunnistatud nõuded maha kantakse
Allikas: Autori koostatud, lisas 10 esitatud andmete alusel

Umbes 55% vastajate ettevõtetes ei jätku nõuete väljakandmisel bilansist nende sissenõudmine. Täpsem jaotus on näha lisas 10. Kui vaadata Eesti finantsaruandluse standardeid, siis seal pole sätestatud nõudeid selle kohta, kas ettevõtte peaks jätkama nõuete sissenõudmist peale nende lootusetuks tunnistamist. RTJ-is 3 on välja toodud, kuidas kajastada nõudeid siis, kui need ikkagi laekuvad. Seega võib eeldada, et ettevõtetel oleks siiski otstarbekas nõuete sissenõudmist jätkata ka peale nende bilansist välja kandmist. Erialastes allikates on välja pakutud, et ettevõtted peaksid nõuete sissenõudmist jätkama, kasutades näiteks inkassofirmasid. Kui klient on välja kuulutanud pankroti on võimalus, kui likvideerija on kliendi varad maha müünud, et tasutakse mingi osa võlgadest.

Raamatupidajatelt uuriti ka seda, mida tehakse vältimaks olukorda, kus klient ei tasu arvete eest. Antud küsimusele vastates sai valida mitu varianti. Kõige populaarsemad vastused olid klientidele meeldetuletuste saatmine, mille valis 33 vastajat, ja klientide tausta uurimine, mille valis 20 vastajat. Kolm küsitlusele vastajat pakuvad klientidele maksesoodustusi. Üks ettevõtte kasutas ka faktooringuteenust ning üks vastaja märkis, et nende ettevõtte küsib klientidelt ettemakse. Täpsem ülevaade riskide maandamisest on lisas 10.

Vastajatelt uuriti ka seda, milliseid kandeid tehakse kui nõue kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvana ja kui see tunnistatakse lootusetuks. Samuti uuriti seda, millised kanded tehakse siis, kui ebatõenäoliselt kantud või lootusetuks tunnistatud summa laekub. Vastajatel oli kahe esimese kandeid puudutava küsimuse puhul valida üks debiteeritav ja üks krediteeritav konto, kahe viimase puhul kuni kaks debiteeritavat ja kuni kaks krediteeritavat kontot. Kuna vastajad said ise valida etteantud kontode vahel, tekkis mõne küsimuse puhul väga palju erinevaid kontode kombinatioone, mida on täpsemalt näha lisas 11. Töö autor otsustas töö põhiosas analüüsida eelkõige kõige populaarsemaid kandeid.

Nõuete kajastamisel ebatõenäoliselt laekuvatena peavad ettevõtted Raamatupidamise Toimkonna juhendi alusel debiteerima kontot „Kulu ebatõenäolisest laekumisest“ ja krediteerima kontot „Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded“. Sellise kande tegid umbes 58% küsimustikule vastajatest. Umbes 26% vastajatest debiteeris kontot „Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded“ ja krediteeris „Nõudeid ostjate vastu“. Kuna konto „Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded“ on konto „Nõuded ostjate vastu“ kontraaktivakonto, siis see juba iseenesest vähendab nõuete summat. Umbes 8% vastajates tegi eelmisele kandlele vastupidise kande, mis võrdub allikates esitatud statistise meetodi puhul ebatõenäoliselt laekuva nõude või lootusetu nõude laekumisel nõude taastamisega. Kahe viimase

kirjeldatud kande puhul ei kajasta raamatupidaja ebatõenäolisest laekumisest tekkinud kulu. Umbes 5% vastajatest krediteeris küll õiget kontot „Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded“, kuid kasumiaruande poolelt debiteeriti kontot „Müügitulu“, mis ei ole samuti vastavuses RTJ-iga 3. Nagu varem mainitud, oleks korrektsem kajastada seda läbi konto „Kulu ebatõenäolisest laekumisest“. Üks raamatupidaja tegi kande, kus ta debiteeris kontot „Kulu ebatõenäolisest laekumisest“ ja krediteeris „Müügitulu“. Antud kannet võib pidada igal juhul ebakorrektses, kuna konto „Müügitulu“ krediteerimine näitab müügitulu suurenemist ja kokkuvõttes ei mõjutaks see kasumit.

Kui ebatõenäoline nõue tunnistada lootusetuks, tuleb ettevõttel Raamatupidamise Toimkonna juhendi järgi debiteerida kontot „Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded“ ning krediteerida kontot „Nõuded ostjate vastu“. Sellise kande tegid umbes 47% vastajatest. Üks raamatupidaja koostas kande, kus debiteeris kontot „Kulu ebatõenäolisest laekumisest“ ja krediteeris „Nõudeid ostjate vastu“, sedasi kajastatakse erialaste allikate koheselt otsese mahakandmise meetodi puhul ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid, mis ei ole iseenesest vale, sest otsese mahakandmise meetodit võib samastada nõude lootusetuks tunnistamisega. Üks raamatupidaja koostas sarnase kande eelmisega, kuid debiteeris kontot „Muud ärikulud“, antud kannet võib pidada allikate põhjal korrektseks, kui nõude lootusetuks tunnistamine on ettevõttes ebaregulaarne tegevus. Umbes 26% vastajatest tegid kande, kus debiteeriti „Kulu ebatõenäolistest laekumistest“ ja krediteeriti „Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid“, selline kanne tehase Raamatupidamise Toimkonna juhendi järgi siis, kui nõue kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvaks. Umbes 5% vastajatest koostas sarnase kande, kuid debiteeris kontot „Muud ärikulud“. Üks raamatupidaja debiteeris küll õiget kontot, kuid krediteeris „Eelmiste perioodide jaotamata kasumit (kahjumit)“, mis ei ole samuti korrektne, sest hinnangute muutuste korral ei muudeta eelmist perioodi tagantjäre. Ühel juhul debiteeriti kontot „Müügitulu“ ja krediteeriti „Kulu ebatõenäolisest laekumisest“, ning ühel juhul tehti antud kande täpselt vastupidine kanne.

Seejärel paluti raamatupidajatel teha kanne selle kohta, kui ebatõenäoliselt laekuvaks kantud nõue laekub. Raamatupidamise Toimkonna juhendi kohaselt tuleks debiteerida kontosid „Raha“ ja „Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded“ ja krediteerida „Kulu ebatõenäolisest laekumisest“ ning „Nõuded ostjate vastu“. Sellise kande tegid umbes 26% vastajatest. Üks vastaja debiteeris kontot „Raha“ ja krediteeris kontot „Kulu ebatõenäolisest laekumisest“, mis on võrdne RTJ-is 3 lootusetu nõude laekumisega, nõue tuleks ka maha kanda. Ligikaudu 24% vastajatest tegi kande, kus debiteeriti kontot „Raha“ ja krediteeriti „Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid“ ning üks vastaja

debiteeris ning krediteeris lisaks kontot „Nõuded ostjate vastu“. Antud kanne on kooskõlas erialastes allikates esitatud statistiliste meetodite puhul ebatõenäoliselt laekuvaks või lootusetuks tunnistatud nõuete laekumisega. 18% vastajatest ehk 7 vastajat ei kajastanud antud kande puhul laekumist, mis näitab seda, et vastajad ei mõistnud antud küsimust.

Kui lootusetuks tunnistatud nõue siiski laekub, peaksid ettevõtted oma raamatupidamises Raamatupidamise Toimkonna juhendi alusel debiteerima kontot „Raha“ ja krediteerima „Kulu ebatõenäolisest laekumisest“. Sellise kande tegid umbes 32% vastajatest. Üks vastaja debiteeris ning krediteeris lisaks varem mainitule ka kontot „Nõuded ostjate vastu“, mis on vastavuses allikates esitatud otsese mahakandmise meetodi puhul maha kantud nõuete laekumisega. Ühel juhul debiteeriti kontot „Raha“, debiteeriti ning krediteeriti kontot „Nõuded ostjate vastu“ ning krediteeriti kontot „Muud ärikulud“, kui nõuete lootusetuks tunnistamine on ettevõttes ebaregulaarne tegevus ning lootusetuks tunnistamisel kasutatakse antud kontot, oleks antud kanne vastavuses juhendiga. Üks raamatupidaja debiteeris ja krediteeris RTJ-iga 3 vastavuses olevaid kontosid, kuid lisaks neile krediteeris kontot „Eelmiste perioodide jaotamata kasumit (kahjumit)“. Ligikaudu 42% vastanutest debiteeris küll kontot „Raha“, kuid krediteeris „Muud äritulu“. Antud kande puhul ei pruugi aruande lugeja mõista, et raha, mis laekus on seotud põhitegevusega, lisaks sellele ei ole varasemalt kuluks kantud summat vähendatud. Ka antud kande puhul debiteeris ning krediteeris üks vastaja lisaks varem mainitule ka kontot „Nõuded ostjate vastu“. Viis raamatupidajat koostas kande, kus ei kajastatud nõude laekumist.

Raamatupidajatelt uuriti veel, kas neis on midagi seoses ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega tekitanud küsimusi (lisa 13). Antud küsimusele vastas viis raamatupidajat. Raamatupidajates on küsimusi tekitanud see, kas ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega tuleks tegeleda regulaarsemalt. Vastus sellele küsimusele oleks, et vastavalt Raamatupidamise Toimkonna juhendile tuleb hinnata nõudeid aruandekuupäeva seisuga. Seega minimaalselt tuleks tegeleda nõuete hindamisega korra aastas, kuid parema ülevaate saamiseks klientide maksukäitumisest, võiks olla välja töötatud krediidipoliitika, kus on välja toodud nõuete hindamise sagedus.

Kaks raamatupidajat märkisid, et neis tekitab küsimusi võlglaste ükskõikne suhtumine ning see, kust leida informatsiooni võlgniku kohta. Autori arvetes võiksid ettevõtted võlgniku krediidiireitingu kohta leida informatsiooni erinevatest inforegistritest, näiteks E-Krediidiinfost või Inforegistrist. Kui otsida informatsiooni ettevõtete maksejõuetuse kohta, saab päringu koostada Ametlike Teadaannete kodulehel.

Üks vastaja esitas küsimuse selle kohta, kuidas juba bilansist välja kantud kulu laekumist kajastada. Kuna bilansist ei saa kulu „välja kanda“, siis ilmselt on mõelnud raamatupidaja antud küsimusega seda, kuidas kajastada ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid või lootusetuaks tunnistatud nõudeid, kui need siiski laekuvad. Vastuse antud küsimusele leiab alapeatükkidest 1.2 ja 1.3. Ühes vastajas tekitas küsimusi see, kuidas tagada, et nõuete mahakandmine ei põhjustaks maksuriski ja kuidas seda tõendada. Kõige lihtsam oleks ettevõttel koostada krediitpoliitika, kus on kõik vajalikud aspektid välja toodud ning seda ka järgida.

Küsimustikule vastajatelt uuriti ka seda, millistest allikatest nad antud teema kohta abi on otsinud. Põhiliselt otsitakse infot internetist, kasutades *Google* otsingut. Veel külastatakse raamatupidamise foorumeid ja küsitakse abi kolleegidelt. Mainiti, et otsitakse infot erialakirjandusest ning Raamatupidamise Toimkonna juhenditest. Viimases küsimuses said vastajad soovi korral esitada tagasisidet. Seda tegi üks vastaja, kes märkis, et ei saa täpselt aru, kellele küsimustik on suunatud.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Kui vaadata raamatupidajate tehtud kannete õigsust, siis võib antud uuringu andmete põhjal öelda, et teadmised pole vastavus allikatega. Raamatupidamise Toimkonna juhendiga olid enim vastavuses kanded, kus paluti kajastada olukorda, kus nõue tunnistatakse ebatõenäoliselt laekuvaks. Antud kande puhul tegi 58% raamatupidajatest vastava kande. Järgmisel kohal oli kanne, mida tehakse siis, kui nõue tunnistatakse lootusetuks. Antud kande tegid korrektselt 47% vastajatest. Täpsem jaotus on näha lisas 11. Oli üksikuid juhtumeid, kui kanded olid koostatud vastavuses erialastes allikates toodule ning valdavalt esines vigu juba loogikas.

RTJ-iga 3 vastavuses kaineid koostati kõige vähem lootusetuks tunnistatud või ebatõenäoliselt laekuvaks kantud nõude laekumisel. Lootusetuks tunnistatud nõude laekumisel tehtav kanne oli Raamatupidamise Toimkonna juhendiga kooskõlas vaid 34% ning ebatõenäoliselt laekuvaks nõudeks tunnistatud nõude laekumisel 26%. Täpsem jaotus on näha lisas 11. Niivõrd madalad tulemused just kahe viimase kande puhul võivad olla põhjustatud sellest, et ebatõenäoliselt laekuva või lootusetu nõude eest laekub summa väga harva ning raamatupidajad ei ole antud kannetele suurt tähelepanu pööranud ning seetõttu ei osatud ka küsimustikus õigesti vastata.

Keskmiselt vastas raamatupidaja õigesti 1,66 kande, ehk keskmisel oli alla 2 kande olid korrektselt teinud. Neid, kes tegid kõik neli kannet vastavalt Raamatupidamise Toimkonna juhendile oli kokku ainult 5, ehk 13%. Kui vaadata nende raamatupidajate tausta, siis nad on eranditult kõrgharidusega (2 rakendusliku kõrgharidusega, 2 magistrikraadiga, 1 bakalaureuse kraadiga) ja kõikide omandatud haridus on majandusarvestusealane. Antud raamatupidajad on töötanud erialal üle kuue aasta (2 on töötanud 6-10 aastat, 3 on töötanud üle 10 aasta) ja kõik on raamatupidajad (3 vanemraamatupidajat, 1 pearaamatupidaja, 1 raamatupidaja).

Suurem osa vastajatest, 32% (12 vastajat), olid need, kes tegid kõik kanded ebakorrektselt. Kui vaadata antud rühma tausta, siis tuleb autorile üllatuseks see, et neist 11 omavad kõrgharidust, kusjuures 5 magistrikraadi. 10-l neist on omandatud haridus seotud majandusarvestusega. Nendest, kes ei osanud teha ühtegi kannet korrektselt on tööstaaži kolmel kuni 3 aastat ning üheksal üle 10 aasta. Samuti on suur osa antud vastajatest kõrgemal ametikohal. Mõlemad juhid (1 tegevjuht ja 1 raamatupidamisbüroo juht) kuuluvad antud rühma, lisaks kuulub sinna ka 6 pearaamatupidajat, 2 vanemraamatupidajat ja 2 raamatupidajat. Autor on üllatunud, et just juhtivatel kohtadel ning pika töökogemusega raamatupidajad, kellel on valdavalt kõrgharidus majandusarvestusega seotud valdkonnas ei oska teha kandeid vastavalt juhendile.

Seega võib antud uuringu andmete põhjal öelda, et Eestis töötavatest raamatupidajatest ei puutu väga suur osa kokku ebatõenäoliselt laekuvate nõuete ja nende kajastamisega. Samuti need, kes peaksid antud teemaga kursis olema, sest kajastavad neid ettevõtete raamatupidamises, teevad suure osa kannetest ebakorrektselt. Kõik see võib olla põhjustatud ka sellest, et vastajad teevad raamatupidamist valdavalt mikro- või väikeettevõttele. Antud ettevõtete puhul ei pruugi esineda niivõrd palju ebatõenäolisi laekumisi ning seetõttu ei ole raamatupidajad nii hästi kursis sellega, kuidas kandeid teha. Samas on iga raamatupidaja kohustus viia kurssi ennast sellega ja Raamatupidamise Toimkonna juhendis 3 on vastav informatsioon ka olemas.

Samuti võib eeldada, et ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid esineb antud raamatupidajate igapäevatöös vähe, sest valdavalt kasutatakse ebatõenäoliste nõuete kajastamisel otsese mahakandmise meetodit. Kui vaadata, milliseid kandeid raamatupidajad koostasid võiks arvata, et nõuete hindamisel kasutatakse hoopis statistilisi meetodeid. Otsese mahakandmise meetodit on otstarbekas kasutada juhul, kui ettevõttes esineb vähe ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid, sest antud meetodi puhul tuleb individuaalselt hinnata iga nõude laekumise tõenäosust. Ning valdavalt hinnatakse nõuete laekumise tõenäosust ning samuti kantakse nõuded lootusetuteks kord aastas. Ja sageli

pööratakse antud juhul nõuetele tähelepanu majandusaasta lõpus, seega on viimasest nõuete hindamisest möödas pikk aeg, sest suurel osal ettevõtetest on majandusaasta kalendriaasta. Kui küsimustik oleks saadetud raamatupidajatele vahetult enne majandusaastaruande koostamist, oleks kanded tehtud ehk suuremal määral vastavuses Raamatupidamise Toimkonna juhendiga 3.

Kokkuvõtteks leiab autor, et Eesti finantsaruandluse standardi alusel töötavad raamatupidajad peaksid viima ennast kurssi Raamatupidamise Toimkonna juhendiga 3. Selleks, et raamatupidajad oleksid oma töös pädevad, peaksid nad käima koolitustel ning hoidma end pidevalt kursis finantsvaldkonda puudutavate muudatustega, et tagada oma tööks vajalikud teadmised ning oskused.

KOKKUVÕTE

Lõputöös käsitleti teemat „Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine Eesti finantsaruandluse standardit kasutavates ettevõtetes“ ning töö eesmärgiks oli välja selgitada, kas Eesti finantsaruandluse standardi alusel arvestust pidavad ettevõtted hindavad ja kajastavad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid vastavalt standardile.

Ettevõtted, kes pakuvad kliendile võimalust arve eest tasuda mingi aja jooksul peavad arvestama sellega, et alati ei pruugi kõik summad laekuda. Summad võivad jääda tasumata kliendi maksevõimetus, reaalse mittetasumise soovi või mõne muu asjaolu tõttu. Antud nõuded ei ole sisuliselt enam ettevõtte varad ning need tuleks kajastada raamatupidamises ebatõenäoliselt laekuvate nõueteena või kanda maha, kuna raha laekumist enam ei loodeta.

Lõputöös püstitati kolm uurimisküsimust. Lõputöös anti vastused järgmistele küsimustele:

1. Kuidas hinnatakse ja kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid?
2. Kuidas hinnata ja kajastada vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid?
3. Kuidas kajastavad Eesti finantsaruandluse standardit kasutavad ettevõtted ebatõenäoliselt laekuvaid arveid ning kas see on nimetatud standardiga vastavuses?

Eestis reguleerib raamatupidamist finantsaruandluse standard, milleks on Raamatupidamise Toimkonna juhendid. Eesti finantsaruandluse standardis on kirjeldatud ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamise sätteid Raamatupidamise Toimkonna juhendis 3. Lõputöö koostamisel selgus, et erialastes allikates esitatud kanded erinevad mõnel määral Raamatupidamise Toimkonna juhendis 3 kirjeldatust.

Seda kuidas Eesti finantsaruandluse standardit kasutavate ettevõtete raamatupidajad ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid hindavad ja kajastavad, uuriti küsimustiku abil. Küsitlusest selgus, et 73% vastajatest kajastab ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid. Antud vastajatest 87% märkis, et kasutab nõuete hindamisel otsese mahakandmise meetodit, aga kui vaadata kandeid, mida raamatupidajad

koostasid võiks arvata, et tegelikult kasutatakse nõuete hindamisel statistilisi meetodeid. Erialastes allikates on ebatõenäoliselt laekuvaks või lootusetuks tunnistatud nõuete laekumisel kanded grupeeritud nõuete hindamise meetodi ning laekumise perioodi järgi juhendis aga selle järgi, kas laekub ebatõenäoliselt laekuvaks või lootusetuks kajastatud nõue. Ebatõenäoliselt laekuva nõude laekumisel koostas umbes 29% vastajatest (11 vastajat) kande, mis on võrdväärne erialastes allikates esitatuga ja umbes 26% (10 vastajat) kande, mida on kirjeldatud juhendis. Lootusetuks tunnistatud nõude laekumisel koostas umbes 3% vastajatest (1 vastaja) erialastele allikatele vastava kande ja umbes 32% (12 vastajat) RTJ-ile 3 vastava kande.

Nõude kajastamisel ebatõenäoliselt laekuvana on allikates toodud välja kaks varianti – statistiliste meetodite puhul ja otsese mahakandmise meetodi puhul. RTJ-is 3 kirjeldatu on võrdne allikates esitatud statistilise meetodi kajastamisega. Umbes 58% vastajatest (22 vastajat) koostas RTJ-iga 3 vastavuses oleva kande. Ükski vastaja ei koostanud kannet, mis oleks võrdväärne allikates kirjeldatud otsese mahakandmise meetodiga. Küll aga koostas üks vastaja sellise kande nõuete lootusetuks tunnistamisel, mis ei ole isenesest vale, sest otsene mahakandmine on tegelikkuses võrdväärne nõude maha kandmisega.

Umbes 13% vastajatest (5 vastajat) koostas kõik neli kannet vastavuses Raamatupidamise Toimkonna juhendile. Sellest võib eeldada, et vastajad ei ole antud juhendiga kursis. Kui ettevõtte deklareerib, et kasutab aruannete koostamisel Eesti finantsaruandluse standardit, siis eeldatakse, et aruanded on vastavuses standardiga. Seega peaksid Eesti finantsaruandluse standardi alusel töötavad raamatupidajad viima ennast kurssi vastavate juhenditega. Raamatupidaja kohustus on hoida ennast kursis erialaste muudatustega, et olla oma töös pädev.

Töö teemat on võimalik edasi arendada mitmel viisil. Esiteks oleks võimalik suurendada valimit, et tulemusi saaks üldistada. Teiseks võiks uurida raamatupidajate teadmiseid üldiselt, mitte ettevõtte näitel.

SUMMARY

RECOGNITION OF DOUBTFUL ACCOUNTS IN COMPANIES USING ESTONIAN FINANCIAL REPORTING STANDARD

Brenda Bergmann

Companies, who offer their clients a longer period for payment, have to keep in mind that they may not receive all the payments. Those payments may not be received because of clients insolvency, intentional non-payment or for some other reason. Those accounts are no longer companies' assets and they should be recognised as doubtful accounts.

The author of this thesis is not aware of any research regarding how accountants who use Estonian financial reporting standard evaluate and recognise doubtful accounts.

This thesis aims to find out whether accountants using Estonian financial reporting standard evaluate and recognise doubtful accounts accordingly with this standard.

There are three research questions in this thesis:

1. How should be doubtful accounts recognised based on professional sources?
2. How should be doubtful accounts recognised based on Estonian financial reporting standard?
3. How are accountants who use Estonian financial reporting standard evaluating and recognising doubtful accounts and whether it complies with Estonian financial reporting standard?

The research is done with a questionnaire which is answered by accountants who use Estonian financial reporting standard. The theoretical part of the thesis is written based on the Estonian financial reporting standard, numerous professional sources, such as books and articles. The author found that there are some differences in the recognition of doubtful accounts between professional sources and Estonian financial reporting standard but in general the information provided is compatible.

The results showed that 73% of all respondents evaluate and recognise doubtful accounts. Of those respondents, 87% noted that they use the direct write-off method for recognising doubtful accounts. But entities that were made by respondents showed that they use statistical methods.

If the company declares, that they use Estonian financial reporting standard, then it is believed, that everything is done by it. But the thesis revealed that a lot of accountants do not make entries regarding the doubtful accounts in accordance with Estonian financial reporting standard. The results showed that only 5 accountants made the entries in accordance with the standard, which shows that accountants do not keep up with the Estonian financial reporting standard.

Overall the author thinks that if a company declares, that they use Estonian financial reporting standard, then it is believed, that everything is done in accordance with it. An accountant must keep themselves updated regarding possible changes in the financial field to provide the knowledge and skills required for the job.

The topic of this thesis can be further developed in many ways. Firstly, it is possible to increase the sample size to generalize the results of the research. It is also possible to research accountant's overall knowledge of recognition of doubtful accounts, so they do not need to answer based on a specific company.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Alver, J., Alver, L. (2011). Majandusarvestus ja rahandus: leksikon. I, A-L. Tartu: Deebet.
- Alver, L., Alver, J. (2017). Finantsarvestus: põhikursus. Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Deebet.
- Brealey, R. A., Myers S. C., Allen, F. (2019). Principles of corporate finance. 13th edition. New York: McGraw-Hill Education.
- Carey, M., Knowles, C., Towers-Clark, J. (2014). Accounting: a smart approach. Second edition. Oxford: Oxford University Press.
- Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus. RT I, 31.07.2019, 7. §14
- Erlach, E., Jaagund, K., Kaasik, A., Kais, K., Lepik, E., Piiraja, I., Rosenberg, H., Zuravljova, R., Tähhe-Kaljulaid, K., Verma, K., Past, A. (2008). Krediid ja võlad: krediidijuhtimise põhitõed. Tallinn: Äripäev.
- Fields, T., D., Lys, T., Z., Vincent, L. (2001). Empirical research on accounting choice. Journal of Accounting and Economics, 31, 260-261.
- Lee, H., A., Choi, W., W. (2015). Allowance for uncollectible accounts as a tool for earnings management: Evidence from South Korea. International Journal of Accounting and Information Management, Vol 24 No. 2, 178.
- Kieso, E. D., Weygandt, J. J., Warfield, D. T. (2018). Intermediate accounting: IFRS edition. Third edition. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
- Käibemaksuseadus. RT I, 29.11.20
- Libeon, L. (2018). Uus otsingusüsteem võimaldab kiirelt leida inimeste ja ettevõtete maksejõuetuse andmeid. Kättesaadav: <https://www.just.ee/et/uudised/uus-otsingususteem-voimaldab-kiirelt-leida-inimeste-ja-ettevotete-maksejouetuse-andmeid>, 13.11.2019.
- Miller-Nobles, T., Mattison, B., Matsumura, E. M. (2015). Horngren's accounting: the financial chapters. 11th edition. Boston: Pearson.
- Raamatupidamise seadus. RT I, 15.03.2019, 12. §7
- Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine. RT I, 20.12.2018, 11. §3, Lisa 3

- Riley, M. E., Pasewark, W. R. (2009). Assessing the Allowance for Doubtful Accounts. Kättesaadav: <https://www.journalofaccountancy.com/issues/2009/sep/20091539.html>, 13.11.2019.
- Schroeder, R. G., Clark, M. W., Cathey, J. M (2014). Financial accounting theory and analysis: text and cases. 11th edition. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
- Thomas, A., Ward, A. M. (2012). Introduction to Financial Accounting. Seventh edition. London: McGraw-Hill Higher Education.
- Tikk, J. (2016). Finantsarvestus. 4., täiendatud trükk. Tallinn: Pakett.

LISAD

Lisade sisukord

Lisa 1. Allikates ja Raamatupidamise toimkonna juhendis kirjeldatud kannete võrdlus.....	48
Lisa 2. Küsimustik.....	49
Lisa 3. Küsimustikule vastanute taustainfo.....	56
Lisa 4. Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavate vastajate omandatud haridus.....	57
Lisa 5. Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavate vastajate ametikoht ja tööstaaž.....	58
Lisa 6. Ettevõtete suuruste jaotus ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine.....	59
Lisa 7. Ettevõtete tegevusala ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine.....	60
Lisa 8. Nõuete hindamise meetodite jaotus.....	61
Lisa 9. Nõuete hindamine.....	63
Lisa 10. Nõuete laekumise lootusetuks tunnistamine.....	64
Lisa 11. Kanded.....	66
Lisa 12. Raamatupidamise Toimkonna juhendiga vastavuses olevad kanded.....	70
Lisa 13. Tagasiside küsimused.....	71
Lisa 14. Lihtlitsents.....	72

Lisa 1. Allikates ja Raamatupidamise toimkonna juhendis kirjeldatud kannete võrdlus

Allikad	Raamatupidamise Toimkonna juhend
Nõuete kajastamine ebatõenäoliselt laekuvaks	
Statistiliste meetodite korral: Deebet: Kulu ebatõenäolisest laekumisest Kreedid: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded Otsese mahakandmise meetodi korral: Deebet: Kulu ebatõenäolisest laekumisest Kreedid: Nõuded ostjate vastu	Deebet: Kulu ebatõenäolisest laekumisest Kreedid: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded
Nõude tunnistamine lootusetuks	
Statistiliste meetodite korral: Deebet: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded Kreedid: Nõuded ostjate vastu	Deebet: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded Kreedid: Nõuded ostjate vastu
Ebatõenäoliselt laekuvaks või lootusetuks tunnistatud nõude laekumine	
Statistiliste meetodite korral (samal arvestusaastal): Nõude taastamine Deebet: Nõuded ostjate vastu Kreedid: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded Raha laekumine Deebet: Raha Kreedid: Nõuded ostjate vastu Otsese mahakandmise meetodi korral (samal arvestusaastal): Nõude taastamine Deebet: Nõuded ostjate vastu Kreedid: Kulu ebatõenäolisest laekumisest Raha laekumine Deebet: Raha Kreedid: Nõuded ostjate vastu Statistiliste meetodite ja otsese mahakandmise meetodi korral (järgmisel arvestusaastal): Deebet: Raha Kreedid: Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hüvitamine (tulu- või kontrakulu konto)	Ebatõenäoliselt laekuvaks tunnistatud nõude laekumine Deebet: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded Kreedid: Kulu ebatõenäolisest laekumisest Deebet: Raha Kreedid: Nõuded ostjate vastu
	Lootusetuks tunnistatud nõude laekumine Deebet: Raha Kreedid: Kulu ebatõenäolisest laekumisest

Allikad: Alver, Alver (2017, 200), Tikk (2016, 65-66), RTJ 3 (p 30-32)

Lisa 2. Küsimustik

* Kohustuslik küsimus

1. Teie omandatud haridustase *
 - a. Keskharidus
 - b. Keskeriharidus
 - c. Kutseharidus
 - d. 1. astme kõrgharidus – rakenduslik kõrgharidus
 - e. 1. astme kõrgharidus – bakalaureus
 - f. 2. astme kõrgharidus – magister
 - g. 3. astme kõrgharidus – doktor
 - h. Muu...

2. Teie omandatud haridus on majandusarvestusalana *
 - a. Jah
 - b. Ei

3. Teie tööstaaž *
 - a. Alla 3 aasta
 - b. 3-5 aastat
 - c. 6-10 aastat
 - d. Üle 10 aasta

4. Teie ametikoht ettevõttes *
 - a. Raamatupidaja assistent
 - b. Raamatupidaja
 - c. Vanemraamatupidaja
 - d. Peاراamatupidaja
 - e. Muu...

5. Teie ettevõtte majanadusaasta aruanne koostatakse lähtuvalt *
 - a. Eesti finantsaruandluse standarditest
 - b. Rahvusvahelistest finantsaruandluse standarditest (IFRS)
 - c. Muu...

6. Teie ettevõtte keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul *
 - a. Kuni 50
 - b. 51-250
 - c. Üle 250

7. Teie ettevõtte varad aruandeaasta bilansipäeval *
 - a. Kuni 175 000€
 - b. 175 000 – 4 000 000€
 - c. 4 000 000 – 20 000 000€
 - d. Üle 20 000 000€

8. Teie ettevõtte müügitulu aruandeaasta bilansipäeval *
 - a. Kuni 50 000€
 - b. 50 000 – 8 000 000€
 - c. 8 000 000 – 40 000 000€
 - d. Üle 40 000 000€

9. Teie ettevõtte on *
 - a. Osühing, millel on üks osanik, kes on ka juhatuse liige
 - b. Osühing, mis ei vasta esimeses vastusevariandis toodule
 - c. Ei ole osühing

10. Teie ettevõtte peamine tegevusala *
 - a. Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
 - b. Mäetööstus
 - c. Töötlev tööstus
 - d. Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
 - e. Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus

- f. Ehitus
- g. Hulgikaubandus
- h. Jaekaubandus
- i. Mootorsõidukite ja mootorrataste remont
- j. Veendus ja laendus
- k. Majutus ja toitlustus
- l. Info ja side
- m. Finants- ja kindlustustegevus
- n. Kinnisvaraalne tegevus
- o. Kutse-, teadus- ja tehnikaalne tegevus
- p. Haldus- ja abitegevused
- q. Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
- r. Haridus
- s. Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
- t. Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
- u. Muud teenindavad tegevused
- v. Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine
- w. Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus
- x. Muu...

11. Teie ettevõttel esineb krediitmüügi *

- a. Jah
- b. Ei

12. Teie ettevõtte kajastab ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid *

- a. Jah
- b. Ei (valides antud vastusevariandi, lõppes küsimustiku täitmine)

13. Nõuete hindamisel kasutate *

- a. Otsese mahakandmise meetodit
- b. Osatähtsus ostjate arvete lõppjärgist meetodit
- c. Osatähtsus krediitmüügist meetodit

- d. Aegumisprotokolli meetodit
- e. Nõudeid ei hinnata
- f. Muu...

14. Nõudeid hinnatakse *

- a. Individuaalselt
- b. Kogumina
- c. Nõudeid ei hinnata
- d. Muu...

15. Kajastate müügitulu ja kannate mittelaekuva summa kuluks samal perioodil *

- a. Jah
- b. Ei
- c. Muu...

16. Nõuete hindamisel võtate arvesse *

- a. Võlgniku (tõenäolist) pankroti või olulisi finantsraskuseid
- b. Võlgnike maksekäitumise ebasoodsad muutusi
- c. Võlgniku krediidireitingu langust
- d. Majanduskeskkonna üldist halvenemist, mis võib mõjutada võlgnike maksevõimet
- e. Krediitmüügi suurust
- f. Müügitulu suurust
- g. Perioodi lõpuks laekumata jäänud arvete jääki
- h. Arvete vanust
- i. Müüdavaid kaubagruppe
- j. Kliendi tausta
- k. Muu...

17. Hindate nõudeid *

- a. Kord kuus
- b. Kord kvartalis
- c. Kord aastas
- d. Muu...

18. Nõuete mittelaekumist maandate *

- a. Analüüsidest klientide tausta, usaldusväärset, maksejõulisust
- b. Saates klientidele meeldetuletusi
- c. Pakkudes maksesoodustusi
- d. Kasutades faktooringut
- e. Muu...

19. Nõuete laekumine tunnistatakse lootusetuks, kui *

- a. Nõuete sissenõudmine ei ole võimalik
- b. Maksetähtajast on möödunud arvestav hulk aega
- c. Ei ole majanduslikult kasulik nõuete sissenõudmise meetmeid kasutada
- d. Muu...

20. Tunnistate nõuded lootusetuks, kui raha ei ole laekunud *

- a. Ühe kuu jooksul
- b. Kvartali jooksul
- c. Aasta jooksul
- d. Muu...

21. Lootusetuks tunnistatud nõuded kannate maha *

- a. Kord kuus
- b. Kord kvartalis
- c. Kord aastas
- d. Harvemini kui kord kuus
- e. Muu...

22. Nõuete bilansist väljakandmisel, nõuete sissenõudmine *

- a. Jätkub
- b. Ei jätku
- c. Muu...

23. Nõuete kajastamisel ebatõenäoliselt laekuvatena teete järgmise kande: *

	Deebet	Kreedit
Müügitulu		
Kulu ebatõenäolisest laekumisest		
Muud äritulud		
Muud ärikulud		
Nõuded ostjate vastu		
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)		

24. Nõuete laekumise lootusetuks tunnistamisel teete järgmise kande: *

	Deebet	Kreedit
Müügitulu		
Kulu ebatõenäolisest laekumisest		
Muud äritulud		
Muud ärikulud		
Nõuded ostjate vastu		
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)		

25. Ebatõenäoliselt laekuvaks nõudeks kantud nõude laekumisel teete järgmise kande (palun valige maksimaalselt kaks krediteeritavat ja kaks debiteeritavat kontot): *

	Deebet	Kreedit
Müügitulu		
Kulu ebatõenäolisest laekumisest		
Muud äritulud		
Muud ärikulud		
Raha		
Nõuded ostjate vastu		
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)		

26. Lootusetuks kantud nõude laekumisel teete järgmise kande (palun valige maksimaalselt kaks krediteeritavat ja kaks debiteeritavat kontot): *

	Deebet	Kreedit
Müügitulu		
Kulu ebatõenäolisest laekumisest		
Muud äritulud		
Muud ärikulud		
Raha		
Nõuded ostjate vastu		
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)		

27. Mis on Teis seoses ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega tekitanud küsimusi?
28. Millistest allikatest olete otsinud abi seoses ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega?
29. Palun avaldage arvamust, kui soovite veel midagi lisada

Lisa 3. Küsimustikule vastanute taustainfo

Küsimused ja vastusevariandid		Vastajate arv	Osakaal koguvalimist
Omandatud haridustase			
	Keskeriharidus	3	5,77%
	Kutseharidus	2	3,85%
	1. astme kõrgharidus – rakenduslik kõrgharidus	21	40,38%
	1. astme kõrgharidus – bakalaureus	10	19,23%
	2. astme kõrgharidus – magister	16	30,77%
Omandatud haridus on majandusarvestusalane			
	Jah	46	88,89%
	Ei	6	11,11%
Tööstaaž			
	Alla 3 aasta	6	11,11%
	3-5 aastat	6	11,11%
	6-10 aastat	9	16,67%
	Üle 10 aasta	31	61,11%
Ametikoht ettevõttes			
	Raamatupidaja	16	33,77%
	Pearaamatupidaja	24	46,15%
	Vanemraamatupidaja	8	15,39%
	Tegevjuht	4	7,69%
Ettevõtte kajastab ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid			
	Jah	38	73,08%
	Ei	14	26,92%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 4. Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavate vastajate omandatud haridus

Haridustase	Vastajate koguarv	Majandusarvestusealase haridusega vastajate arv	Majandusarvestusealase hariduseta vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest	Majandusarvestusealase haridusega vastajate osatähtsus haridustasemetel
Kutseharidus	3	2	1	7,89%	67,67%
1. astme kõrgharidus – rakenduslik kõrgharidus	16	16	0	42,11%	100,00%
1. astme kõrgharidus – bakalaureus	7	6	1	18,42%	86,71%
2. astme kõrgharidus – magister	12	9	3	31,58%	75,00%

Allikas: Autori koostatud

Kas omandatud haridus on majandusarvestusealane?	Vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Jah	33	86,84%
Ei	5	13,16%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 5. Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavate vastajate ametikoht ja tööstaaz

	Vastajate arv			
	Alla 3 aasta	3-5 aastat	6-10 aastat	Üle 10 aasta
Raamatupidaja	3	4	2	2
Pearaamatupidaja	1	2	2	14
Vanemraamatupidaja	0	0	2	4
Raamatupidamisbüroo juht	0	0	0	1
Tegevjuht	0	0	0	1

Allikas: Autori koostatud

Ametikoht	Vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Raamatupidaja	11	28,95%
Pearaamatupidaja	19	50,00%
Vanemraamatupidaja	6	15,79%
Raamatupidamisbüroo juht	1	2,63%
Tegevjuht	1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Tööstaaz	Vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Alla 3 aasta	4	10,53%
3-5 aastat	6	15,79%
6-10 aastat	6	15,79%
Üle 10 aasta	22	57,89%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 6. Ettevõtete suuruste jaotus ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine

Ettevõtte suurus	Vastajate arv	Osakaal vastajatest
Mikroettevõtte	10	19,23%
Väikeettevõtte	40	77,92%
Keskmise suurusega ettevõtte	2	3,85%

Allikas: Autori koostatud

Ettevõtte suurus	Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavate vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest	Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamise osatähtsus vastavalt ettevõtte suurusele
Mikroettevõtte	4	10,53%	40%
Väikeettevõtte	32	84,21%	80%
Keskmise suurusega ettevõtte	2	5,26%	100%

Allikas: Autori koostatud

Ettevõtte suurus	Vastajate arv, kellel esineb krediitmüüki	Krediitmüügi osakaal koguvahimist ettevõtete suuruste lõikes
Mikroettevõtte	2	3,85%
Väikeettevõtte	20	38,46%
Keskmise suurusega ettevõtte	2	3,85%
Kokku	24	46,15%

Allikas: Autori koostatud

Ettevõttel esineb krediitmüüki	Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavate vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Jah	22	57,89%
Ei	16	42,11%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 7. Ettevõtete tegevusala ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine

Tegevusala	Vastajate arv	Osakaal vastajatest	Ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavate vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Töötlev tööstus	5	9,62%	4	10,54%
Ehitus	3	5,77%	3	7,89%
Hulgikaubandus	4	7,69%	3	7,89%
Jaekaubandus	2	3,85%	2	5,26%
Veondus ja laondus	2	3,85%	2	5,26%
Majutus ja toitlustus	2	3,85%	0	0,00%
Info ja side	1	1,92%	1	2,63%
Finants- ja kindlustustegevus	13	25,00%	7	18,41%
Kinnisvaraala tegevus	4	7,69%	4	10,54%
Kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus	4	7,69%	3	7,89%
Haridus	1	1,92%	1	2,63%
Muud teenindavad tegevused	2	3,85%	2	5,26%
Raamatupidamine	6	11,54%	4	10,54%
Mööblitootmine	1	1,92%	0	0,00%
Haldus- ja abitegevused	1	1,92%	1	2,63%
Põllumajandus-seadmete müük ja vahendus	1	1,92%	1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 8. Nõuete hindamise meetodite jaotus

Nõuete hindamise meetod	Vastajate arv ettevõtte suuruse lõikes			Vastajate arv kokku	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
	Mikro-ettevõtte	Väike-ettevõtte	Keskmise suurusega ettevõtte		
Otsese mahakandmise meetodit	3	29	1	33	86,85%
Osatähtsus ostjate arvete lõppjärgist meetodit	0	1	0	1	2,63%
Aegumisprotokolli meetod	0	1	0	1	2,63%
Nõudeid ei hinnata	1	0	0	1	2,63%
Otsese mahakandmise meetodit, Aegumisprotokolli meetod	0	0	1	1	2,63%
Osatähtsus ostjate arvete lõppjärgist meetodit, Aegumisprotokolli meetod	0	1	0	1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Nõuete hindamise meetod	Vastajate arv		
	Nõudeid hinnatakse individuaalselt	Nõudeid hinnatakse kogumina	Nõudeid ei hinnata
Otsese mahakandmise meetodit	33	0	0
Osatähtsus ostjate arvete lõppjärgist meetodit	0	1	0
Aegumisprotokolli meetod	1	0	0
Nõudeid ei hinnata	0	0	1
Otsese mahakandmise meetodit, Aegumisprotokolli meetod	1	0	0
Osatähtsus ostjate arvete lõppjärgist meetodit, Aegumisprotokolli meetod	1	0	0

Allikas: Autori koostatud

Nõuete hindamise meetod	Müügitulu kajastatakse ja mittelaekuva summa kantakse kulusse samal perioodil vastajate arv		
	Jah	Ei	Vastavalt sellele, millisel perioodil selgus arve laekumise ebatõenäolisus
Otsese mahakandmise meetodit	12	20	1
Osatähtsus ostjate arвете lõppjärgist meetodit	0	1	0
Aegumisprotokolli meetod	0	1	0
Nõudeid ei hinnata	1	0	0
Otsese mahakandmise meetodit, Aegumisprotokolli meetod	1	0	0
Osatähtsus ostjate arвете lõppjärgist meetodit, Aegumisprotokolli meetod	0	1	0
Kokku	14	23	1

Allikas: Autori koostatud

Lisa 9. Nõuete hindamine

Küsimused ja vastusevariandid	Vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Nõudeid hinnatakse		
Kord kuus	4	10,53%
Kord kvartalis	6	15,79%
Kord aastas	28	73,68%
Nõuete hindamisel võetakse arvesse		
Võlgniku (tõenäolist) pankroti või olulisi finantsraskuseid	30	78,95%
Võlgnike maksekäitumise ebasoodsad muutusi	14	36,84%
Võlgniku krediidireitingu langust	3	7,89%
Majanduskeskkonna üldist halvenemist, mis võib mõjutada võlgnike maksevõimet	4	10,53%
Krediitmüügi suurust	1	2,63%
Müügitulu suurust	1	2,63%
Perioodi lõpuks laekumata jäänud arvete jääki	11	28,95%
Arvete vanust	23	60,53%
Kliendi tausta	13	34,21%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 10. Nõuete laekumise lootusetuks tunnistamine

Nõuete laekumine tunnistatakse lootusetuks, kui	Vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Ei ole majanduslikult kasulik nõuete sissenõudmise meetmeid kasutada	21	55,26%
Maksetähtajast on möödunud arvestav hulk aega	25	66,79%
Nõuete sissenõudmine ei ole võimalik	28	74,68%
Kliendiga ei saa kontakti	1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Nõue tunnistatakse lootusetuks, kui raha selle eest ei ole laekunud	Vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Kvartali jooksul	2	5,26%
Aasta jooksul	30	78,95%
Rohkem kui aasta jooksul	4	10,53%
Tunduvalt üle kokkulepitud maksetähtaja	1	2,63%
Ei sõltu sellest, et kui pikka aega on laekumata	1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Nõue tunnistatakse lootusetuks, kui raha ei ole laekunud	Lootusetuks tunnistatud nõuded kantakse maha	
	Kord aastas	Harvemini kui kord aastas
Kvartali jooksul	2	0
Aasta jooksul	29	1
Rohkem kui aasta jooksul	2	2
Tunduvalt üle kokkulepitud maksetähtaja	1	0
Ei sõltu sellest, et kui pikka aega on laekumata	0	1
Kokku	34	4

Allikas: Autori koostatud

Nõuete bilansist väljakandmisel, nõuete sissenõudmine	Vastajate arv	Osatähtsus ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid kajastavatest vastajatest
Jätkub	17	44,74%
Ei jätku	21	55,26%

Allikas: Autori koostatud

Nõuete mittelaekumist maandatakse	Vastajate arv	Protsent
Analüüsid klientide tausta, usaldusväarsust, maksejõulisust	20	52,63%
Saates klientidele meeldetuletusi	33	86,84%
Pakkudes maksesoodustusi	3	7,89%
Kasutades faktooringut	1	2,63%
Küsid esitamaksu	1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 11. Kanded

Nõuete kajastamisel ebatõenäoliselt laekuvatena tehtud kanded:		Vastajate arv	Osakaal vastajatest
D: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		22	57,89%
D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Nõuded ostjate vastu		10	26,31%
D: Nõuded ostjate vastu K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		3	7,90%
D: Müügitulu K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		2	5,27%
D: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Müügitulu		1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Nõuete laekumise lootusetuks tunnistamisel tehtud kanded:		Vastajate arv	Osakaal vastajatest
D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Nõuded ostjate vastu		18	47,37%
D: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Nõuded ostjate vastu		1	2,63%
D: Muud ärikulud K: Nõuded ostjate vastu		1	2,63%
D: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		10	26,31%
D: Muud ärikulud K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		2	5,27%
D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest		3	7,90%
D: Müügitulu K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest		1	2,63%
D: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Müügitulu		1	2,63%
D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)		1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Ebatõenäoliselt laekuvaks nõudeks kantud nõude laekumisel tehtud kanded (maksimaalselt kaks debiteeritavat ja kaks krediteeritavat kontot):		Vastajate arv	Osakaal vastajatest
D: Raha D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Nõuded ostjate vastu		10	26,32%
D: Raha K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest		1	2,63%
D: Raha K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		9	23,69%
D: Raha D: Nõuded ostjate vastu K: Nõuded ostjate vastu K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		1	2,63%
D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest		2	5,27%
D: Raha K: Muud äritulud		2	5,27%
D: Raha K: Nõuded ostjate vastu		1	2,63%
D: Raha D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Muud äritulud K: Nõuded ostjate vastu		1	2,63%
D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Nõuded ostjate vastu		1	2,63%
D: Muud äritulud D: Raha K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded		1	2,63%
D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Muud äritulud		1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Ebatõenäoliselt laekuvaks nõudeks kantud nõude laekumisel tehtud kanded (maksimaalselt kaks debiteeritavat ja kaks krediteeritavat kontot):	Vastajate arv	Osakaal vastajatest
D: Raha K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Muud äritulud	1	2,63%
D: Raha D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Muud äritulud	1	2,63%
D: Nõuded ostjate vastu D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Müügitulu K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest	1	2,63%
D: Raha D: Nõuded ostjate vastu K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Muud äritulud	1	2,63%
D: Nõuded ostjate vastu K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded	1	2,63%
D: Raha D: Nõuded ostjate vastu K: Muud ärikulud K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded	1	2,63%
D: Raha D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Müügitulu	1	2,63%
D: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Müügitulu	1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Lootusetuks kantud nõude laekumisel tehtud kanded (maksimaalselt kaks debiteeritavat ja kaks krediteeritavat kontot):	Vastajate arv	Osakaal vastajatest
D: Raha K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest	12	31,58%
D: Raha D: Nõuded ostjate vastu K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Nõuded ostjate vastu	1	2,63%
D: Raha K: Muud äritulud	16	42,11%
D: Raha D: Nõuded ostjate vastu K: Muud äritulud K: Nõuded ostjate vastu	1	2,63%
D: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded K: Muud äritulud	2	5,27%
D: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Müügitulu	1	2,63%
D: Kulu ebatõenäolisest laekumisest D: Nõuded ostjate vastu K: Müügitulu K: Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded	1	2,63%
D: Nõuded ostjate vastu K: Muud ärikulud	1	2,63%
D: Raha D: Nõuded ostjate vastu K: Muud ärikulud K: Nõuded ostjate vastu	1	2,63%
D: Raha K: Kulu ebatõenäolisest laekumisest K: Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	1	2,63%
D: Raha K: Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	1	2,63%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 12. Raamatupidamise Toimkonna juhendiga vastavuses olevad kanded

RTJ-ga 3 vastavuses kannete arv	Vastajate arv	Osakaal vastajatest
0	12	31,58%
1	6	15,70%
2	8	21,05%
3	7	18,42%
4	5	13,16%

Allikas: Autori koostatud

RTJ-ga 3 vastavuses kannete arv		0	1	2	3	4
Tunnus	Valikuvариandid	Vastajate arv				
Omandatud haridustase	Keskeriharidus	0	1	0	1	0
	Kutseharidus	1	0	0	0	0
	1. astme kõrgharidus - rakenduslik kõrgharidus	4	2	4	4	2
	1. astme kõrgharidus - bakalaureus	2	1	2	1	1
	2. astme kõrgharidus - magister	5	2	2	1	2
Majandusarvestusealane haridus	Jah	10	4	8	6	5
	Ei	2	2	0	1	0
Tööstaaž	Alla 3 aasta	3	0	0	1	0
	3-5 aastat	0	3	2	1	0
	6-10 aastat	0	1	0	3	2
	Üle 10 aasta	9	2	6	2	3
Ametikoht	Raamatupidaja	2	2	2	4	1
	Vanemraamatupidaja	2	0	0	1	3
	Pearaamatupidaja	6	4	6	2	1
	Raamatupidamisbüroo juht	1	0	0	0	0
	Tegevjuht	1	0	0	0	0

Allikas: Autori koostatud

Lisa 13. Tagasiside küsimused

Mis on Teis seoses ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega tekitanud küsimusi?

1. Minu ettevõttes ei tegeleta sellega väga süsteemselt, seega minul on küsimus enda firma osas, kas sellega tuleks kuidagi regulaarsemalt tegeleda.
2. Küsimusi tekitab eelkõige võlglaste ükskõikne suhtumine mitte tehingute kajastamine raamatupidamises.
3. Kuidas tagada see, see nõuete mahakandmine ei põhjustaks maksuriski (kuidas seda tõendada)?
4. Kuidas leida informatsiooni võlgniku kohta.
5. Kui juba bilansist välja kantud kulu laekub siis kuidas kajastada.

Millistest allikatest olete otsinud abi seoses ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega?

1. Internetist
2. Olen küsinud arvamust oma kolleegidelt; otsinud internetist infot
3. Kontrollin võlglaste tausta ja maksekäitumist, kajastamisega probleeme ei ole
4. RTJ
5. Google, raamatupidamisfoorumid, äripäeva teabevara
6. Kogemus erinevates ettevõtetes
7. RTJ
8. RTJ 3, erialakirjandus
9. Tegin kiirelt, ei otsinud praegu midagi! Muidu RTJ-id
10. RTJ-d
11. Raamatupidamise foorumitest
12. Finantsaruandluse standard

Palun avaldage arvamust, kui soovite veel midagi lisada:

"Teie küsimustikus esinev ebaloogilisi küsimusi. Kui küsimustik on suunatud ettevõtte juhile, siis pole mõtet esitada küsimusi seoses kannetega (deebet, krediid). Kui soovite küsitleda raamatupidajaid seoses kannetega, siis ei anna see küsimustik oma ülesehituselt kuigi palju. Küsimusi lugedes ei saa ma aru, kes on sihtgrupp - ettevõtte juhid või raamatupidajad? Soovin edu lõputöö koostamisel ja kaitsmisel!"

Lisa 14. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Brenda Bergmann (sünnikuupäev: 30.06.1997)

1. annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kajastamine Eesti finantsaruandluse standardit kasutavates ettevõtetes”, mille juhendaja on Monika Nikitina-Kalamäe.

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh TalTechi raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks TalTechi veebikeskkonna kaudu, sealhulgas TalTechi raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

¹ *Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil.*